

Брюксел, 31 октомври 2024 г.
(OR. en)

15112/24

ELARG 153
COWEB 168
COEST 597

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От: Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от
г-жа Martine DEPREZ, директор

Дата на получаване: 31 октомври 2024 г.

До: Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на
Европейския съюз

№ док. Ком.: COM(2024) 690 final

Относно: СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ,
СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН
КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ
Съобщение относно политиката на ЕС за разширяване за 2024 г.

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2024) 690 final.

Приложение: COM(2024) 690 final

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 30.10.2024 г.
COM(2024) 690 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

Съобщение относно политиката на ЕС за разширяване за 2024 г.

{SWD(2024) 690 final} - {SWD(2024) 691 final} - {SWD(2024) 692 final} -
{SWD(2024) 693 final} - {SWD(2024) 694 final} - {SWD(2024) 695 final} -
{SWD(2024) 696 final} - {SWD(2024) 697 final} - {SWD(2024) 698 final} -
{SWD(2024) 699 final}

I. Ключови събития

Двадесет години след най-голямото разширяване в историята на ЕС с 10 нови държави членки процесът на присъединяване продължава да бъде основният двигател за **сигурността, мира, стабилността и просперитета в Европа** в дългосрочен план. Чрез него продължават да се утвърждават **общите ценности**, включително демокрацията, принципите на правовата държава и зачитането на основните права, като същевременно се насърчава **икономическият растеж**. Надеждната перспектива за членство в ЕС е двигател за реформи и е от съществено значение за насърчаване на **помирението**. Значението на европейската интеграция пролича още повече по време на пандемията от COVID-19, която постави в центъра на вниманието взаимосвързаността на Европа и необходимостта от съвместно справяне с глобалните предизвикателства. Трите кандидатури за членство от източните съседи на ЕС, подадени след началото на агресивната война на Русия срещу Украйна през 2022 г., и последвалите решения на Европейския съвет са допълнителни свидетелства за геополитическата тежест на разширяването на ЕС.

Историческата възможност за обвързване на тяхното **бъдеще с ЕС е отворена за 10 партньори**: шест в Западните Балкани, както и Турция, Украйна, Република Молдова¹ и Грузия. Процесът на разширяване се **основава на заслуги** и зависи от индивидуалния обективен напредък, постигнат от всеки от партньорите. Изисква се решимост за осъществяване на необратими реформи във всички области на правото на ЕС, със специално внимание върху **основополагащите въпроси в процеса на разширяване** — свързани с демокрацията, принципите на правовата държава, основните права, както и функционираща пазарна икономика, способна да устои на конкурентния натиск в ЕС, и публична администрация, способна да прилага законодателството на ЕС. Държавите, които решат да се присъединят към ЕС, трябва изцяло и недвусмислено да възприемат и утвърждават ценностите на ЕС, включително привеждането в съответствие с общата външна политика и политика на сигурност на ЕС.

Процесът на разширяване навлезе в нова фаза с нов импулс през 2024 г. След решението на Европейския съвет от декември 2023 г. за започване на преговори с **Украйна и Молдова** първите междуправителствени конференции за започването на преговори с двете държави се проведеха на 25 юни 2024 г. Впоследствие Комисията започна двустранните срещи за скрининг, които понастоящем са в пълен ход. След решението на Съвета, с което се признава, че **Черна гора** е изпълнила междинните критерии за главите, свързани с принципите на правовата държава, на междуправителствената конференция от 26 юни бяха съобщени критериите за затваряне на тези глави. Това също така проправи път за стартиране на временното затваряне на преговорните глави. В края на 2023 г. приключиха сесии за скрининг с **Албания и Северна Македония**. На 15 октомври 2024 г. започнаха преговорите с Албания по клъстера от основополагащи въпроси.

През март 2024 г. Европейският съвет реши да започне преговори за присъединяване с **Босна и Херцеговина**. Комисията беше приканена да подготви рамката за преговори с оглед на нейното приемане от Съвета в момента, в който страната предприеме всички необходими стъпки, посочени в препоръката на Комисията от октомври 2022 г. През декември 2023 г. Европейският съвет предостави на **Грузия** статут на страна кандидатка. Поетата от грузинското правителство посока на действие от пролетта на 2024 г. насам обаче застрашава пътя на Грузия към ЕС, като фактически спира процеса на присъединяване. Съветът остава сезиран с подадената през декември 2022 г. кандидатура за членство на **Косово***.

¹ По-нататък „Молдова“.

*Това название не засяга позициите по отношение на статута и е съобразено с Резолюция 1244/1999 на Съвета за сигурност на ООН и становището на Международния съд относно обявяването на независимост от страна на Косово.

Към импулса на разширяването беше добавено **активизиране на взаимодействието** със съответните партньори, по-специално чрез **постепенната им интеграция** в единния пазар на ЕС. Тази интеграция е фактор, който улеснява присъединяването (а не го заменя), като предоставя осезаеми социално-икономически ползи още преди присъединяването на държавите, обхванати от процеса на разширяване, които имат готовност в определени области. За да демонстрира ангажираността си с горепосочения процес, ЕС значително увеличи финансовата си подкрепа за държавите партньори.

На 1 март 2024 г. влезе в сила **механизмът за Украйна**². В условията на пълномасщабната агресивна война на Русия срещу Украйна чрез посочения финансов инструмент се подкрепят усилията на Украйна за поддържане на макрофинансовата стабилност, насърчава се възстановяването ѝ и се подкрепят реформите с оглед на бъдещото ѝ членство в Съюза. С него на Украйна ще бъде предоставена съгласувана, предвидима и гъвкава подкрепа за периода 2024—2027 г., при условие че страната изпълни предварително договорените изисквания за осъществяване на реформи. Механизмът е обезпечен с **50 милиарда евро** под формата на безвъзмездни средства и заеми, а неговото изпълнение се основава на **плана за Украйна** — стратегия за реформи и инвестиции, разработена от страната, на която Съветът даде зелена светлина на 14 май 2024 г. Към днешна дата³ от механизма за Украйна е изплатено финансиране в размер на 12,4 милиарда евро и са одобрени инвестиции в размер на 1,4 милиарда евро по линия на инвестиционната рамка, която е неразделна част от механизма.

Комисията прие **плана за растеж за Западните Балкани**⁴ през ноември 2023 г. На 25 май 2024 г. влезе в сила **Инструментът за реформи и растеж**⁵ в размер на **6 милиарда евро**, неразделна част от плана за растеж. Новият план за растеж има за цел да се допълни икономическият и инвестиционен план⁶ за региона, за да допринесе за икономическата му конвергенция с ЕС и за ускоряване на реформите, свързани с основополагащите въпроси на процеса на присъединяване. Той предвижда постепенна интеграция на региона в конкретни области на единния пазар на ЕС, при условие че бъде постигнат напредък в регионалната икономическа интеграция и привеждането в съответствие със съответните достижения на правото на ЕС, както и че бъде изграден съответният административен капацитет и процедури. Следвайки логиката на инициативата NextGeneration EU и Механизма за възстановяване и устойчивост, Инструментът за реформи и растеж допълнително ще стимулира ключови социално-икономически реформи и реформи, свързани с разширяването, договорени в индивидуализираната и амбициозна програма за реформи на всеки бенефициер. След като бъдат изпълнени стъпките, необходими за осъществяването на реформи, и основните условия, в националните бюджети ще бъдат предоставени финансови поощрения, допълнени от целенасочени инвестиции в екологичния и цифровия преход, частния сектор и развитието на човешкия капитал чрез инвестиционната рамка за Западните Балкани.

Изпълнението на плана за растеж и Инструмента е в ход и доведе до значителна политическа мобилизация в региона, с която се отчитат съществени ползи, които планът за растеж ще донесе. Към днешна дата пет от шестте бенефициери са представили програмите си за реформи, които бяха одобрени от Комисията през октомври 2024 г. Предвижда се съответните трансфери на предварително финансиране да бъдат направени при влизането в сила на инструмента и споразуменията за заем с всеки от бенефициерите и изпълнението на условията за предварително финансиране.

2 Регламент (ЕС) 2024/792

3 Октомври 2024 г.

4 COM(2023) 691

5 Регламент (ЕС) 2024/1449

6 COM(2020) 641

През октомври 2024 г. Европейската комисия прие специален **план за растеж за Молдова**⁷ в подкрепа на социалноикономическите ѝ реформи, инвестициите и привеждането ѝ в съответствие с достижения на правото на Съюза и неговите ценности.

След обявяването на председателя Фон дер Лайен в речта ѝ за състоянието на Съюза през 2023 г., от 2024 г. Комисията включи в доклада си за върховенството на закона някои държави, обхванати от процеса на разширяване (Албания, Черна гора, Северна Македония и Сърбия).

Турция е страна кандидатка и ключов партньор на ЕС и изтъква присъединяването към ЕС като своя стратегическа цел. Преговорите за присъединяване на страната обаче са в застой от 2018 г. насам в съответствие с решението на Съвета. Турция не обърна отрицателната тенденция на продължаващо влошаване на демократичните стандарти, наблюдавана през последните години. Продължават да съществуват сериозни опасения от страна на ЕС, що се отнася до областта на основните права и принципите на правовата държава, включително независимостта на съдебната власт. Същевременно, в отговор на препоръките в Съвместното съобщение относно актуалното състояние на политическите, икономическите и търговските отношения между ЕС и Турция⁸ беше отбелязан напредък по включените в него препоръки по поетапен, пропорционален и обратим начин, в съответствие със заключенията на Европейския съвет от април 2024 г. ЕС има стратегически интерес от стабилна и сигурна среда в Източното Средиземноморие и от развитието на отношения с Турция, основаващи се на сътрудничество и взаимна полза. В този контекст Европейският съюз отдава особено значение на възобновяването и напредъка на преговорите за разрешаване на кипърския проблем с оглед на засилването на сътрудничеството между ЕС и Турция.

Агресивната война на Русия срещу Украйна допълнително подчерта необходимостта от единство и солидарност между ЕС и неговите най-близки партньори и колко важно е привеждането в съответствие с **общата външна политика и политика на сигурност (ОВППС)**. Албания, Черна гора, Северна Македония и Босна и Херцеговина постигнаха или поддържаха пълно съответствие с ОВППС. Прилагането на санкции в Босна и Херцеговина продължава да бъде предизвикателство. Косово продължи едностранно привеждането в съответствие. Общото равнище на съответствие на Украйна и Молдова се е увеличило значително. Степента на съответствие на Сърбия остана като цяло непроменена, но страната продължи да сътрудничи с ЕС във връзка със заобикалянето на санкциите. От Сърбия се очаква приоритетно да изпълни своя ангажимент и да подобри съответствието си с ОВППС на ЕС, включително с ограничителните мерки, съгласно нейната преговорна рамка, както и да избягва действия и изявления, които са в разрез с позициите на ЕС в областта на външната политика. Равнището на привеждане на Грузия в съответствие с ОВППС остава ниско, но страната също така си сътрудничи с ЕС в борбата срещу заобикалянето на санкциите. През отчетния период не беше отбелязан напредък в равнището на привеждане в съответствие с ОВППС от страна на Турция, като то продължи да е много ниско. Турция предприе някои конкретни мерки, за да спре заобикалянето на санкциите на ЕС срещу Русия през своята територия, и следва да продължи да сътрудничи активно с ЕС по този въпрос.

Срещите на върха и срещите на високо равнище с партньорите, обхванати от процеса на разширяване, продължиха със **срещата на върха ЕС—Западни Балкани** през декември 2023 г. и третата среща на **Европейската политическа общност** на 18 юли 2024 г. В нея участваха около 50 европейски лидери, включително от страните кандидатки и потенциални кандидатки, за да обсъдят съвместните усилия за мир и сигурност, както и енергийната устойчивост и миграцията в Европа.

7 COM(2024) 470

8 JOIN(2023) 50

II. ПОДГОТОВКА ЗА ПО-ГОЛЯМ СЪЮЗ

Разширяването е историческа възможност както за присъединяващите се страни, така и за настоящите държави членки и за ЕС като цяло. По-големият и по-силен Съюз носи значителни социално-икономически, политически и свързани със сигурността предимства.

Разширеният ЕС е по-добър гарант за **политическата стабилност, сигурността и мира на континента**. Като се съсредоточава върху основополагащите въпроси в процеса на присъединяване, ЕС насърчава политическите реформи и укрепването на демократичните институции и принципите на правовата държава в страните кандидатки и потенциални кандидатки. Той дава възможност за по-добро сътрудничество в областта на миграцията и управлението на границите, сигурността, организираната престъпност, тероризма и хибридните заплахи, което е от съществено значение за гарантиране на целостта и сигурността на Шенгенското пространство. Освен това разширяването насърчава взаимното разбирателство между народите в Европа като цяло, с което се утвърждават помирението и мирът.

Един по-голям Съюз ще бъде по-силен глобален фактор с по-голямо геополитическо влияние, което ще му позволи да играе **още по-значима роля на международната сцена**. Освен това, като по-важен регионален фактор, разширеният ЕС ще може да упражнява по-голямо влияние и в съседните държави, като утвърждава стабилност и просперитет, както и икономическо сътрудничество по външните си граници.

Разширяването на ЕС ще донесе широкообхватни **социално-икономически ползи** за настоящите и бъдещите му членове. Увеличаването на броя на потребителите в единния пазар ще предостави големи възможности за предприятията да разширяват дейността си и да търгуват по-свободно. Освен това новите пазари ще разкрият нови възможности за инвестиции за предприятията, създавайки благоприятни условия за насърчаване на растежа в икономиките на настоящите и бъдещите държави членки.

В конкретния случай на Западните Балкани регионът е заобиколен от държави — членки на ЕС; поради това тяхното присъединяване към ЕС означава значително **опростяване на търговския и транспортния режим**, както и засилен контрол на веригата на доставки на стоки с общи продуктови стандарти, без проверки на самоличността в разширеното Шенгенско пространство, без митнически режими за стоки и интегриране на инфраструктурните мрежи. Това опростяване би намалило значително разходите за логистика и би могло да помогне на присъединяващите се държави да се превърнат във важни транспортни центрове. Свободното движение на стоки, както и на продукти на хранително-вкусовата промишленост, морски продукти и други потребителски продукти, които отговарят на необходимите стандарти за качество и безопасност, ще даде на потребителите достъп до по-голям избор от безопасни продукти.

Разширяването ще увеличи **конкурентоспособността на икономиката на ЕС** и ще я направи по-добре подготвена за справяне с глобалните предизвикателства, включително екологичния и цифровия преход. Средната възраст на населението в присъединяващите се държави е по-ниска от тази в ЕС и разширяването ще допринесе за създаването на по-широка и по-млада работна сила. Същевременно още по-тясното сътрудничество и обмен между учени, студенти и предприятия ще доведат до по-добро акумулиране на таланти и интелектуална сила и за използване на тези активи за научни изследвания и иновации и за разработване на нови технологии.

Интегрирането на новите пазари във **веригите за създаване на стойност в ЕС** допълнително ще улесни производството в близост. Освен това **достъпът до природни ресурси и тяхното отговорно използване**, включително суровини, в потенциалните бъдещи членове, ще улеснят прилагането на нови технологии и осъществяването на екологичния преход на континента.

Нещо повече, партньорствата в областта на суровините⁹ имат за цел да подкрепят развитието на нови местни промишлени отрасли и да създават висококачествени работни места в държавите партньори, при пълно зачитане на високите екологични и социални стандарти, като същевременно вземат под внимание при пълна прозрачност опасенията на местните общности. Ресурсите, свързани с природната енергия, включително производството на вятърна и слънчева енергия, ще спомогнат за усилията на ЕС за преминаване към възобновяеми източници на енергия и за обезпечаване на енергийните му нужди.

Извличането на тези ползи изисква задълбочена **подготовка от страна на страните кандидатки и потенциални кандидатки** за членство в ЕС въз основа на цялостен и траен ангажимент и участие от тяхна страна. Това означава също така да се въведат подходящи предпазни мерки срещу отстъплението от реформите и механизмите за преход, за да се компенсира потенциалното въздействие на недостатъчна икономическа конвергенция.

Същевременно разширяването изисква вътрешно обсъждане в ЕС и подготовка на неговите органи. На 20 март Европейската комисия прие **Съобщение относно реформите и прегледите на политиките преди разширяването**¹⁰, което обогатява текущата дискусия относно вътрешните реформи, които ЕС ще трябва да осъществи. В него се разглеждат последиците от един по-голям ЕС в четири ключови области — ценности, политики, бюджет и управление — и се полагат основите за прегледите на политиките преди разширяването. Не на последно място, разширяването следва да бъде придружено от целенасочени комуникационни дейности за информиране на общественото мнение за процеса както в ЕС, така и в страните кандидатки.

III. ДЪРЖАВИ, ОБХВНАТИ ОТ ПРОЦЕСА НА РАЗШИРЯВАНЕ, ПО ПЪТЯ КЪМ ЧЛЕНСТВО В ЕС

В съответствие с преразгледаната методология¹¹, в заключенията и препоръките на настоящото съобщение Комисията прави оценка на **цялостния напредък в подготовката и преговорите за присъединяване** и предлага по-нататъшни действия за всяка от държавите.

Всички преговорни глави с **Черна гора** са отворени, а три са временно затворени. През юни Черна гора достигна важен етап с положителната оценка за изпълнението на междинните критерии по главите, свързани с принципите на правовата държава. На междуправителствената конференция с Черна гора от 26 юни 2024 г. бе проправен пътят за временното затваряне на преговорни глави.

За **Сърбия** са отворени 22 от 35-те преговорни глави, като две от главите са временно затворени. Честите изборни цикли в Сърбия оказаха неблагоприятно въздействие върху непрекъснатостта и скоростта на напредъка на реформите, свързани с присъединяването към ЕС. Властите продължиха да обявяват членството в ЕС за своя стратегическа цел. Пътят към отваряне на нови клъстери със Сърбия ще зависи по-специално от напредъка и темпа на реформите в областта на принципите на правовата държава и от нормализирането на отношенията с Косово.

Албания и Северна Македония многократно са заявявали политическия си ангажимент към стратегическата цел за интеграция в ЕС и амбицията си да постигнат напредък в преговорите за присъединяване въз основа на непрекъснат напредък в реформите. След първите междуправителствени конференции, проведени с двете държави през юли 2022 г., срещите за скрининг и за шестте клъстера приключиха успешно до декември 2023 г. Въз основа на

⁹ Вследствие на плана за действие относно суровините от критично значение и Законодателния акт за суровините от критично значение Комисията започна да изгражда поредица от партньорства в областта на суровините, включително меморандумите за разбирателство, подписани с Украйна през 2021 г. и със Сърбия през 2024 г.

¹⁰ COM(2024) 146 final

¹¹ COM(2020) 57 final

докладите от скрининга на Комисията през есента на 2023 г. Съветът съобщи на всяка държава критериите за започване на преговори по клъстер 1 „Основополагащи въпроси“.

В края на 2023 г. **Албания** подаде пътните си карти за реформа на публичната администрация и за принципите на правовата държава, което ѝ позволи да започне преговори по клъстера от основополагащи въпроси през октомври 2024 г. по време на втората междуправителствена конференция. През септември 2024 г. Албания представи и пътната си карта за функционирането на демократичните институции.

През декември 2023 г. **Северна Македония** прие пътните карти за принципите на правовата държава и за реформата на публичната администрация. Приемането на плана за действие за защита на малцинствата все още не е приключило.

Междувременно Комисията представи на Съвета допълнителни доклади от скрининга за двете държави: през май 2024 г. за клъстер 2 „Вътрешен пазар“, а през октомври 2024 г. за клъстер 6 „Външни отношения“ и клъстер 3 „Конкурентоспособност и приобщаващ растеж“.

В съответствие с препоръката на Комисията, през декември 2023 г. Европейският съвет реши да започне преговори за присъединяване с **Босна и Херцеговина**, след като бъде постигната необходимата степен на съответствие с критериите за членство. Както е отразено в доклада на Комисията от март 2024 г., Босна и Херцеговина постигна напредък в приемането на свързаните с ЕС реформи и постигна пълно привеждане в съответствие с външната политика на ЕС. Събитията в *Република Сръбска* обаче възпрепятстваха този положителен импулс, по-специално с приемането през април на отделни закони относно изборите, референдумите и имунитета, продължаващото непризнаване на правомощията и решенията на Конституционния съд, както и продължаващата сепаратистка реторика.

С оглед на резултатите, постигнати от 2022 г. насам, на 12 март 2024 г. Комисията счете, че Босна и Херцеговина е постигнала необходимото равнище на съответствие с критериите за членство. Въз основа на препоръката на Комисията на 22 март 2024 г. Европейският съвет реши да започне преговори за присъединяване към ЕС с Босна и Херцеговина. Вследствие на това решение на 24 април 2024 г. Комисията проведе първо въстъпително заседание, на което внесе разяснения по предстоящия процес, по-специално относно скрининга. Динамиката на реформите е в застой между април и октомври 2024 г. Комисията подготвя рамката за преговори с оглед на приемането ѝ от Съвета в момента, в който бъдат предприети всички стъпки, посочени в препоръката на Комисията от октомври 2022 г.

От 1 януари 2024 г. притежателите на **косовски** електронни паспорти се ползват от безвизово пътуване до ЕС, а от октомври 2024 г. — и притежателите на сръбски паспорти, издадени от сръбския координационен отдел. Косово остана ангажирано с реформите, свързани с ЕС.

Напрежението в северната част на Косово продължи вследствие на ожесточеното нападение на 24 септември 2023 г. срещу полицията на Косово от въоръжена групировка, което отбеляза най-сериозната ескалация през последните години. Други кризи бяха предизвикани от проблеми, свързани с отчуждаването на земя от правителството в северната част; приемането на правилник от централната банка относно паричните операции, което оказва отрицателно въздействие върху косовските сърби и други малцинствени общности; полицейски операции за закриване на офиси на ръководени от Белград институции, предоставящи помощ на малцинствени общности; и от продължаващата забрана за внос на стоки със сръбски произход, в сила от юни 2023 г., която засяга непропорционално предприятията в косовската сръбска общност. Тези въпроси влошиха допълнително отношенията между правителството и косовската сръбска общност. Мерките на ЕС по отношение на Косово, наложени през 2023 г., останаха в сила през отчетния период. Върховният представител препоръча отмяната на тези мерки.

През декември 2023 г. Европейският съвет реши да започне преговори за присъединяване с **Украйна**. Първата междуправителствена конференция се проведе на 25 юни 2024 г., след като бяха предприети четирите оставащи стъпки, определени от Комисията в нейната препоръка от 8 ноември 2023 г. Въпреки продължаващата агресивна война на Русия Украйна запази твърдия

си ангажимент за реформи в много сектори. Планът за Украйна, одобрен през април 2024 г. и служещ като всеобхватна стратегия за реформи, допринесе за засилване на по-широките политически ангажименти в рамките на процеса на разширяване. Чрез механизма за Украйна ЕС продължава да обвързва финансовата си подкрепа за възстановяването с провеждането на реформите, необходими за осъществяване на подем в икономиката на Украйна и за подпомагане на страната по пътя към членство в ЕС. В съвместните ангажименти в областта на сигурността между Европейския съюз и Украйна, подписани през юни 2024 г., се посочва, че подкрепата за сигурността, устойчивостта и отбраната, както и процесът на присъединяване на Украйна към ЕС, подкрепата за реформи, макрофинансовата помощ, хуманитарната помощ и помощта за възстановяване се подсилват взаимно. От своя страна Украйна поема ангажимент да продължи да предприема реформи в съответствие с начертания път към членство в ЕС, включително в секторите на сигурността, отбраната и разузнаването.

Агресивната война на Русия срещу Украйна и хибридните действия срещу **Молдова** породиха значителни предизвикателства. Въпреки това Молдова продължи да напредва уверено по пътя си за присъединяване към ЕС. През декември 2023 г. Европейският съвет реши да започне с Молдова преговори за присъединяване. Първата междуправителствена конференция се проведе на 25 юни, след като бяха извършени оставащите три стъпки, определени от Комисията в нейната препоръка от 8 ноември 2023 г. Комисията и Молдова разработиха съвместно план за растеж, чрез който ще се насърчи подкрепата за подходящи реформи и инвестиционни приоритети и ще се разшири обхватът на ползата от участието в единния пазар. На 20 октомври 2024 г. народът на Молдова гласува на референдум за присъединяване към ЕС и на президентски избори. Предложението за присъединяването към ЕС да бъде закрепено в конституцията беше подкрепено от 50,38 % от гласувалите. На 3 ноември ще се проведе втори тур на президентските избори между двамата кандидати с най-високи резултати на първия тур.

Между февруари и май 2024 г. се проведеха разяснителни срещи с Украйна и Молдова относно достиженията на правото на ЕС, а през юли започнаха двустранните срещи за **скрининг**, след като през юни на междуправителствените конференции на двете държави бяха представени преговорните рамки.

През декември 2023 г. Европейският съвет предостави на **Грузия** статут на страна кандидатка, при условие че бъдат предприети деветте стъпки, посочени в препоръката на Комисията от 8 ноември 2023 г. Правителството изготви специален план за действие за изпълнение на деветте стъпки и изрази ангажимента си за постигане на напредък по свързаните с ЕС реформи. Въпреки това от март 2024 г. се наблюдават обезпокояващи събития, които не отразяват заявления от правителството ангажимент по пътя към ЕС. Тук се включват решението за съживяване на Закона за прозрачността на чуждестранното влияние и неговото приемане на 28 май, както и приемането на 17 септември на законодателния пакет за семейните ценности и защитата на ненавършилите пълнолетие лица. Въз основа на заключенията от 27 юни, на 17 октомври 2024 г. Европейският съвет изтъкна отново загрижеността си относно поетата от грузинското правителство посока на действие, която противоречи на ценностите и принципите, на които се основава Европейският съюз. Европейският съвет припомни, че подобна посока на действие застрашава европейския път на Грузия и фактически спира процеса на присъединяване.

На 26 октомври грузинските граждани гласуваха на парламентарни избори. В предварителните констатации на съвместната международна мисия за наблюдение на избори, ръководена от Бюрото на ОССЕ за демократични институции и права на човека (ОССЕ/БДИПЧ), бяха набелязани няколко слабости, възникнали в напрегнатата и силно поляризирана среда. Сред докладваните слабости са, наред с другото, неотдашните законодателни изменения на изборния процес, многобройните нарушения на тайната на гласуването, процедурните несъответствия, сплашването и натискът върху гласоподаватели, оказали отрицателно въздействие на общественото доверие в процеса. Тези предварителни констатации потвърждават необходимостта от всеобхватна избирателна реформа, която вече беше подчертана в предишни ключови препоръки.

Турция е ключов партньор за ЕС и страна кандидатка, а отношенията между ЕС и Турция получиха нов импулс през последната година. В съответствие със заключенията на Европейския съвет от април 2024 г. ЕС възобнови диалога с Турция в редица области от общ интерес. Целта му е да се постигне напредък в работата по препоръките от Съвместното съобщение на Комисията и върховния представител от 2023 г. относно политическите, икономическите и търговските отношения между ЕС и Турция¹² по поэтапен, пропорционален и обратим начин. През последната година бяха проведени диалози на високо равнище по въпросите на миграцията и сигурността, селското стопанство, здравеопазването, научните изследвания и иновациите, съчетани с диалог на високо равнище между Комисията и Турция. Освен това в съответствие с препоръките в съвместното съобщение се проведе първото заседание на диалога на високо равнище по въпросите на търговията. Въз основа на изявлението на ЕС и Турция от 2016 г. продължи положителното сътрудничество с турските власти в управлението на миграцията, което дава резултати въпреки предизвикателствата при изпълнението. Една от следващите стъпки следва да бъде провеждането на следващото заседание на диалога на високо равнище по въпросите на миграцията и сигурността. ЕС ще продължи усилията си за преодоляване на основните различия и за търсене на сътрудничество с Турция във всички взаимноизгодни области, включително митническият съюз, управлението на миграцията, мира и сигурността, екологичния и цифровия преход, селското стопанство и развитието на селските райони, инвестициите и свързаността. Конструктивното участие на самата Турция ще бъде от основно значение за постигането на напредък в различните области на сътрудничество, посочени в съвместното съобщение.

IV. ОСНОВОПОЛАГАЩИ ВЪПРОСИ НА ПРОЦЕСА НА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ

Принципите на правовата държава, основните права, функционирането на демократичните институции, реформата на публичната администрация и икономическите критерии представляват т.нар. „основополагащи въпроси“ на процеса на присъединяване към ЕС. Надеждните реформи и необратимите постижения по основополагащите въпроси са от съществено значение, за да могат хората да се ползват от равенство пред закона и адекватна защита на своите основни права и свободи. Затвърждаването на резултатите в тези области е от решаващо значение, за да могат държавите, обхванати от процеса на разширяване, да постигнат напредък по пътя си към присъединяване. Правната сигурност и доброто управление също са в основата на повишаването на конкурентоспособността и създаването на условия за преки чуждестранни инвестиции, социално-икономически напредък и благоденствие. Стабилните институции са от съществено значение и за спазването на достиженията на правото на ЕС във всички области на политиката, включително управлението на значителната финансова помощ, предоставяна от ЕС. През изминалата година напредък по реформите, свързани с основополагащите въпроси, беше отбелязан по-специално в Черна гора, Албания, Молдова и Украйна.

Включването на някои държави, обхванати от процеса на разширяване, в доклада за върховенството на закона, считано от 2024 г. (Албания, Черна гора, Северна Македония и Сърбия), подкрепя изпълнението на препоръките в пакета относно разширяването, по-специално по отношение на усилията за реформиране на правосъдните системи, уредбата за борба с корупцията, плурализма и свободата на медиите и принципите на взаимозависимост и взаимноограничаване, както и подпомагането на органите да постигнат по-нататъшен значим напредък в процеса на присъединяване, по които въпроси годишните доклади за разширяването ще продължат да предоставят насоки и препоръки. Комисията ще включи други държави, обхванати от процеса на разширяване, в доклада за върховенството на закона, когато те са готови, както е посочено от председателя Фон дер Лайен в нейните политически насоки за следващата Европейска комисия за периода 2024—2029 г.

12 JOIN(2023) 50 final

Съдебна власт и основни права

Постоянните усилия на някои държави за ефективно провеждане на **реформи в областта на правосъдието** и за извършване на проучване за надеждност доведоха до укрепване на независимостта и отчетността на **съдебната власт**, особено в Албания, Молдова и Украйна. Босна и Херцеговина също започна подготовка за проверки за почтеност в съдебната власт. В повечето държави обаче продължават да съществуват заплахи за независимостта на съдебната власт. Продължават опитите за неправомерна политическа намеса, което засяга доверието на населението в съдебната власт. Подобряването на качеството и ефикасността на съдебната власт продължава да бъде приоритет. Много държави, обхванати от процеса на разширяване, са изправени и пред значителни предизвикателства, засягащи качеството и ефикасността на техните правосъдни системи: голям брой висящи съдебни дела, трудности при попълването на свободните работни места и недостатъчно финансиране. Няколко държави, обхванати от процеса на разширяване, реформираха системата си за съдебно обучение, но някои не са в съответствие с европейските стандарти. Трябва да продължат усилията за цифровизиране на правосъдната система, включително за създаване или укрепване на деловодните и информационните системи, подобряване на специализацията и въвеждане на предпазни мерки срещу манипулации, за да се укрепят независимостта и безпристрастността.

Корупцията продължава да бъде проблем в публичния и частния сектор в държавите, обхванати от процеса на разширяване. Борбата с корупцията продължава да бъде приоритет за правителствата в тези държави. Рисковете, свързани с обсебването на държавата от частни интереси, са най-трудното предизвикателство, което изисква спешни и решителни действия от страна на правителствата. Демократичната стабилност и икономическото развитие са засегнати от корупция на високо равнище и неправомерно влияние на олигарсите, които наред с организираните престъпни мрежи се опитват да проникнат в различни сектори. Въпреки известния напредък в укрепването на правните и институционалните договорености корупцията продължава да засяга много области — от съдебната власт, публичната администрация и обществените поръчки до икономиката като цяло, включително уязвими сектори като енергетиката, здравеопазването, строителството и медиите. Тези въпроси изискват системни и всеобхватни подходи, основани на реален политически ангажимент и дългосрочна визия за подобряване на прозрачността и почтеността. Необходимо е също така систематично да се прилагат стратегии за борба с корупцията и оценки на риска в ключови сектори. За съжаление липсват ефективни системи за деклариране на имущественото състояние, предотвратяване на конфликти на интереси, прозрачност на действителните собственици и мерки за почтеност в държавната администрация. Агенциите за борба с корупцията се нуждаят от подобрени ресурси, по-широки и независими правомощия и свобода от неправомерна политическа намеса и влияние. Необходими са повече действия за ефективно разследване и наказателно преследване на случаите на корупция, особено на високо равнище, и за гарантиране на изземването и конфискацията на активи от престъпна дейност. Освен това е необходимо да се следва системен подход за премахване на олигархичните структури, за да се ограничи прекомерното влияние на установени интереси в икономическия, политическия и обществен живот. Следва да бъде подобрена и постоянно да се защитава среда, която благоприятства разследващата журналистика и гражданското общество.

Основните права до голяма степен са залегнали и защитени от закона в целия регион, обхванат от процеса на разширяване. Държавите са ратифицирали основните международни и европейски инструменти в областта на правата на човека и основните свободи и са предприели стъпки за привеждане на законодателството си в съответствие с достиженията на правото на ЕС. Продължават да съществуват **пропуски в привеждането в съответствие**, по-специално по отношение на свободата на изразяване на мнение, равенството между половете, недискриминацията, престъпленията от омраза и речта на омразата, защитата на данните, процесуалните права на заподозрените и обвиняемите в наказателното производство и правата на жертвите на престъпления. Законите за чуждестранните агенти / чуждестранното влияние нарушават правата на човека и основните свободи, по-специално правото на свобода на сдружаване и на изразяване на мнение. Продължават да съществуват предизвикателства и при

гарантирането на **ефективното прилагане** на законодателството и инструментите на политиката в областта на основните права и ефективността на механизмите за правна защита. Всички държави трябва да увеличат усилията си за изпълнение на препоръките на международните и европейските органи за наблюдение, включително относно условията на задържане. Те трябва също така да гарантират изпълнението на решенията на **Европейския съд по правата на човека**. В голяма част от региона **институциите на омбудсмана** и други независими органи се стремят да изпълняват своята роля в наблюдението на действията на държавите за зачитане, защита и утвърждаване на правата на човека. Въпреки това трябва да им се даде допълнителна функционална независимост и ресурси и да се подобрят последващите действия във връзка с техните препоръки.

Свободата на изразяване на мнение, свободата на медиите и плурализмът са основни стълбове на демократичното общество. Въпреки някои законодателни промени медийният сектор в няколко държави продължава да бъде белязан от медийна концентрация и политическо влияние. Това подкопава плурализма, независимостта и качеството на журналистиката и води до поляризация. Бяха положени усилия за справяне със сплашването и насилието срещу журналисти. Необходимо е да се постигнат стабилни резултати по отношение на систематичните последващи действия. В няколко държави от региона се увеличава използването на стратегически съдебни производства, насочени срещу участието на обществеността, чиято мишена са журналисти и гражданското общество.

Приети са закони за **недискриминацията**, но са необходими още по-големи усилия за борба с дискриминацията, по-специално срещу лесбийките, гейовете, бисексуалните, транссексуалните, интерсексуалните и куиър лицата (ЛГБТИК), ромите и други малцинства. Необходими са и усилия, които да предотвратяват намаляването на ефективността на законодателството в областта на недискриминацията и на основните права. В повечето държави политиките за равенство между половете и уредбата на предотвратяването и борбата с **насилието, основано на пола**, и домашното насилие се усъвършенстват в съответствие с изискванията на Истанбулската конвенция. Въпреки това насилието, основано на пола, продължава да буди сериозно безпокойство в много държави, а услугите за подкрепа на жертвите на насилие продължават да бъдат недостатъчни и се нуждаят от допълнително финансиране. Необходими са и спешни усилия, за да се засили интеграцията на **системите за закрила на детето** и да се ускори **деинституционализацията** на децата и пълнолетните лица с увреждания.

Правосъдие, свобода и сигурност

Напредъкът в областта на **правосъдието, свободата и сигурността**, сътрудничеството в областта на правоприлагането и съдебното сътрудничество между ЕС и държавите, обхванати от процеса на разширяване, продължи в правилната посока, но продължават да са налице предизвикателства. Усилията на държавите, обхванати от процеса на разширяване, за постигане на надеждни **резултати при проактивните разследвания, наказателното преследване и окончателните присъди за организирана престъпност и корупция, особено на високо равнище**, трябва да бъдат подобрени като цяло. Западните Балкани и Турция продължават да бъдат източник и центрове на престъпни дейности и групи, които действат и в ЕС. Тези държави са основни транзитни пунктове за жертвите на трафик на хора, незаконно превеждане на имигранти през границата и контрабанда на стоки, по-специално на незаконни наркотици и тютюневи изделия. Организираните престъпни групи от Западните Балкани са основни участници в международния трафик на наркотици, свързващ Западна Европа с Латинска Америка.

Въпреки усилията на партньорите от Западните Балкани за предотвратяване и борба със злоупотребата с огнестрелни оръжия и техния трафик, държавите — членки на ЕС, все още определят този регион като важен източник на оръжия, влизащи незаконно в ЕС. В това отношение от решаващо значение е изпълнението на втория етап от регионалната пътна карта за по-добър контрол на малките оръжия и леките въоръжения.

Организираните престъпни групи от Украйна, Молдова и Грузия се занимават с незаконно превеждане на имигранти през границата, трафик на хора, контрабанда на стоки, трафик на наркотици и оръжия, същински компютърни престъпления и други престъпления, като например документни измами, въпреки усилията в тези държави за борба с организираната престъпност.

Оперативният капацитет и инструментите, с които разполагат митническите и граничните служители, все още са недостатъчни в много държави, обхванати от процеса на разширяване, за да се справят с тези предизвикателства. Степента на ефективност в борбата с организираната престъпност се различава в отделните държави, обхванати от процеса на разширяване, но сътрудничеството между правоприлагащите органи в ЕС и в страните, обхванати от процеса на разширяване, се е увеличило.

Страните кандидатки и потенциалните кандидатки следва да разполагат с напълно функциониращи национални системи за управление на Шенгенското пространство към момента на приемането им в ЕС. Това включва изготвянето на Шенгенски план за действие, подкрепен от функционираща система за наблюдение и последващи действия. Решението за премахване на проверките на лица на бъдещите общи вътрешни граници на ЕС ще зависи от изпълнението на допълнителни обективни изисквания, които ще бъдат проверени в рамките на механизма за оценка по Шенген.

Борбата с икономическата престъпност и изпирането на пари е недостатъчна, както и капацитетът за отнемане на активи, включително изземването на криптоактиви. В много държави, обхванати от процеса на разширяване, капацитетът за финансови разследвания и този на компетентните звена е недостатъчен. Привеждането в съответствие със законодателството в областта на борбата с изпирането на пари, борбата с финансирането на тероризма и отнемането на незаконно придобитото имущество, включително създаването на служби за отнемане на активи и укрепването на правомощията за проследяване и конфискация, остават неравномерни. Необходими са допълнителни действия за справяне с незаконните печалби на престъпните мрежи, подобряване на прозрачността на действителните собственици и укрепване на междуинституционалния достъп до съответните бази данни и международния обмен на информация, включително укрепване на цифровата инфраструктура. Турция завърши своя план за действие за отстраняване на установените стратегически слабости в борбата с изпирането на пари и финансирането на тероризма и поради това вече не е обхваната от „сивия списък“ на Специалната група за финансови действия (FATF).

Тероризмът, насилническият екстремизъм и радикализацията продължават да представляват предизвикателство. На проведения през октомври 2023 г. форум на министрите на правосъдието и вътрешните работи ЕС — Западни Балкани беше поет ангажимент за подновяване на съвместния план за действие за борба с тероризма за Западните Балкани с оглед на възникващите заплахи, а работата по нов план напредва. Държавите, обхванати от процеса на разширяване, следва да гарантират, че терористичните престъпления са криминализирани и санкционирани в техните национални наказателноправни системи. Необходими са допълнителни усилия за предотвратяване на радикализацията, включително в местните структури и в затворите, както и последващи действия във връзка с освобождаването на извършителите на терористични престъпления и за ефективна борба с терористичното и екстремисткото съдържание онлайн.

Хибридните заплахи продължават да бъдат предизвикателство за политиката и сигурността на държавите, обхванати от процеса на разширяване, по-специално на тези, в които предстои провеждането на избори. Тези заплахи включват чуждестранно манипулиране на информацията и вмешателство, както и физически и кибератаки, по-специално срещу критична инфраструктура. Вследствие на рязкото увеличение на тези заплахи в резултат на агресивната война на Русия срещу Украйна и факта, че те продължават да представляват значителен риск, бяха засилени подкрепата и сътрудничеството на ЕС.

Функциониране на демократичните институции

Силните демократични институции са от съществено значение за осигуряването на стабилност и са основен стълб на процеса на присъединяване. Много държави, обхванати от процеса на разширяване, продължиха да бъдат засегнати от недоверие и изразена поляризация. Надзорната роля на техните парламенти по отношение на изпълнителната власт остана слаба, което оказва отрицателно въздействие върху законодателния процес и възпрепятства назначенията в публичните органи. В много държави все още са необходими реформи в изборния процес в съответствие с неизпълнената препоръка на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ) / Бюрото за демократични институции и права на човека (БДИПЧ). Въпреки това в Черна гора и Молдова се наблюдава положително развитие.

Що се отнася до гражданското общество, нормативната уредба на свободата на сдружаване обикновено е в съответствие с международните стандарти. На практика обаче организациите на гражданското общество невинаги са в състояние да се регистрират и да работят свободно, а в някои държави тяхната дейност е свързана с ограничения или трудности.

Реформа в публичната администрация

Отправените през 2023 г. препоръки относно **реформата на публичната администрация** продължават да бъдат валидни, но напредъкът по тях като цяло е доста ограничен. Най-голямото предизвикателство е свързано с функционирането на държавната администрация и управлението на човешките ресурси, включително политизирането, като липсата на реформи продължава да води до голямо текучество. Това оказва отражение върху цялостното разработване и изпълнение на политиките за реформи, включително в рамките на Инструмента за реформи и растеж за Западните Балкани и механизма за Украйна, и продължава да бъде основна пречка пред поемането на задълженията, свързани с членството в ЕС. Продължаващата агресивна война на Русия увеличава предизвикателствата пред Украйна. Необходими са допълнителни действия за засилване на институционалната координация на реформите в публичната администрация и укрепването на надзорните институции, за да се гарантира правилна отчетност.

В областта на **управлението на публичните финанси (УПФ)** всички държави са създали надеждна и подходяща стратегическа рамка за реформи на УПФ, включително механизъм за редовен мониторинг и координация. Босна и Херцеговина за първи път проведе диалог относно политиката в областта на УПФ. Основните предизвикателства са свързани с: i) управление на публичните инвестиции; ii) наблюдение на фискалните рискове; iii) подобряване на фискалната дисциплина; iv) обвързване на стратегическото планиране със средносрочните бюджетни рамки и подобряване на доверието в тях; v) по-нататъшно засилване на публичния вътрешен финансов контрол; и vi) подобряване на прозрачността на бюджета.

От съществено значение е предоставянето на надеждни и навременни официални статистически данни от националните статистически органи. Поради това по-нататъшното укрепване на капацитета на **националните статистически системи** продължава да бъде ключов елемент в процеса на реформи.

Миграция

ЕС остава твърдо ангажиран в сътрудничеството и подкрепата за Западните Балкани и Турция, като възприема всеобхватен подход за справяне с незаконната миграция, включително за борба с незаконното превеждане на имигранти през границата и трафика на хора, подобряването на управлението на границите, сътрудничеството в областта на убежището и закрилата и засилването на работата в областта на връщането. Въпреки че незаконните миграционни потоци намаляха по маршрутите през Западните Балкани, явлението изисква постоянна бдителност, особено по отношение на незаконната дейност на мрежите, занимаващи се с незаконно превеждане на имигранти през границата и трафик на хора.

Броят на незаконните преминавания на границите между ЕС и Западните Балкани е намалял с 31 % през 2023 г. в сравнение с 2022 г., а низходящата тенденция се е увеличила повече от два пъти през първата половина на 2024 г.¹³ В съответствие с **плана за действие на ЕС за Западните Балкани**, представен от Комисията през декември 2022 г., подкрепата на Европейската комисия за региона е съсредоточена върху управлението на границите, борбата с незаконното превеждане на имигранти през границата и трафика на хора, увеличаването на броя на връщанията и сътрудничеството в областта на системите за убежище и закрила и приемане, както и постигането на съответствие с визовата политика на ЕС — един от ангажиментите на партньорите от Западните Балкани в програмите за реформи в рамките на плана за растеж. През отчетния период бяха договорени, подписани или приведени в действие нови споразумения за статута, които позволяват на Европейската агенция за гранична и брегова охрана (Frontex) да разположи допълнителни европейски екипи за гранична и брегова охрана в Западните Балкани. Подкрепата на ЕС за Западните Балкани в борбата с незаконното превеждане на имигранти през границата и трафика на хора води до оперативни резултати.

Въпреки че броят на незаконно пристигащите от Турция на гръцките острови се е увеличил значително в сравнение с 2022 г., пристигащите от Турция в Кипър и Италия са намалели значително през 2023 г. Комисията изпълнява Плана за действие на ЕС за Източното Средиземноморие, приет през октомври 2023 г. ЕС продължава да подкрепя **значителните усилия на Турция** за приемане на 3,6 милиона бежанци, главно от Сирия, и да си сътрудничи с турските власти за предотвратяване на незаконната миграция. Изпълнението на изявлението на ЕС и Турция от март 2016 г. и на споразумението за обратно приемане между ЕС и Турция продължават да бъдат изключително важни за сътрудничеството между ЕС и Турция.

Агресивната война на Русия срещу Украйна продължава да води до масово разселване на населението **в Украйна и в по-широк план в региона**. Държавите в региона в по-широк план продължиха да приемат украински бежанци, като допринасят за усилията за тяхната закрила и интеграция.

Икономика

През 2023 г. повечето от 10-те обхванати от процеса на разширяване **икономики се възстановиха от големите икономически и социални предизвикателства**, пред които бяха изправени в резултат на агресивната война на Русия срещу Украйна, като показаха значителна устойчивост. Въпреки продължаващите разрушения и големия брой жертви сред цивилното население, през 2023 г. БВП на Украйна нарасна с 5,3 %, което е доста над очакванията. В рамките на новия план за Украйна страната се ангажира да осъществи всеобхватен набор от реформи за поддържане на макроикономическата стабилност, насърчаване на възстановяването и постигане на напредък по пътя към ЕС. В повечето държави от Западните Балкани растежът на реалния БВП се забави, но все пак остана стабилен — 6 % в Черна гора, 3,4 % в Албания, 3,3 % в Косово и 2,5 % в Сърбия, и по-скромен с 1,6 % в Босна и Херцеговина и 1 % в Северна Македония. Турция и Грузия също отбелязаха високи темпове на растеж на БВП от съответно 5,1 % и 7,5 %, докато Молдова започна да се възстановява от дълбоката си рецесия през 2022 г. със скромен растеж от 0,7 %.

След като достигна своя връх през 2022 г., **инфлацията намаля** във всички държави, обхванати от процеса на разширяване, главно поради по-ниските международни цени на суровините и затягането на паричната политика. От средата на 2023 г. в Турция се наблюдава положителна промяна към по-конвенционални и по-строги икономически политики. Структурните проблеми на **пазара на труда**, като например голямата неравнопоставеност между половете, несъответствието между уменията и изискванията на пазара на труда и големият дял на недекларирания труд, продължават да представляват общи предизвикателства, засягащи бизнес средата, работната сила и общия растеж на 10-те икономики. Укрепването на

13 Източник: Европейска агенция за гранична и брегова охрана (Frontex)

социалния диалог, включително капацитета на социалните партньори, продължава да бъде от значение за справяне с тези предизвикателства.

Все по-важно е и десетте държави, обхванати от процеса на разширяване, да **ускорят структурните реформи**, за да се даде възможност за устойчив растеж в средносрочен план и да се постигне напредък в изпълнението на икономическите критерии за членство в ЕС. Това включва гарантиране на функциониращи пазарни икономики и демонстриране на способност за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили в ЕС. Икономическите политики следва също така да подкрепят амбициозните цели в рамките на двойния екологичен и цифров преход. Провеждането на политики за декарбонизация и устойчивост продължава да бъде съществена част от привеждането в съответствие със стандартите на ЕС.

V. ИКОНОМИЧЕСКА И СОЦИАЛНА КОНВЕРГЕНЦИЯ И УСКОРЕНА ИНТЕГРАЦИЯ

БВП на глава от населението на Западните Балкани, Украйна, Молдова и Грузия остава около или под 50 % от БВП на ЕС, а темпът на конвергенция е бавен. В същото време опитът от разширяването на ЕС през 2004 г. показва положителното въздействие, което членството в единния пазар на ЕС и използването на структурните фондове оказват върху **икономическата конвергенция**. Тя е в основата на настоящия дух на отношенията между ЕС и държавите, обхванати от процеса на разширяване, който е съсредоточен върху инвестициите в инфраструктура и подобряването на бизнес средата и върху **по-нататъшното интегриране в конкретни части на единния пазар на ЕС**. Това се осъществява чрез специални инструменти, като например плана за растеж за Западните Балкани и споразуменията за асоцииране, включително задълбочените и всеобхватни зони за свободна търговия с Украйна, Молдова и Грузия. Подобна ускорена интеграция трябва да бъде придружена от съответното привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС и укрепване на административния капацитет.

Комисията прие **план за растеж за Западните Балкани** с цел да ускори допълнително реформите и **социално-икономическата конвергенция на Западните Балкани** с ЕС и да им помогне да изпълнят изискванията за членство в ЕС. Планът има за цел да представи някои от предимствата и допълнителните стимули за реформи на членството в ЕС преди присъединяването. Той е съсредоточен върху постепенното интегриране на партньорите от региона в единния пазар на ЕС още преди присъединяването, върху укрепването на регионалното икономическо сътрудничество и върху стимулирането на структурните реформи в областта на принципите на правовата държава, бизнес средата, екологичния и цифровия преход и развитието на човешкия капитал. Тези реформи ще бъдат възнаградени чрез Инструмента за реформи и растеж.

Изпълнението на плана за растеж е в пълен ход, което допринася за нова динамика в региона. Перспективата за използване на някои области на единния пазар на ЕС преди присъединяването — в зависимост от конкретния напредък в приемането на съответните достижения на правото на ЕС, структурните реформи и регионалното икономическо сътрудничество — сближи региона на **редовни срещи на министрите и лидерите**¹⁴. Тези срещи са посветени на изпълнението и се организират на ротационен принцип от партньорите от Западните Балкани с участието на ЕС. Мерките за ускорена интеграция, които започнаха до момента, включват заявления за присъединяване към единната зона за плащания в евро (SEPA), зелени ленти за преминаване за ускоряване на митническото оформяне на стоките по границите между ЕС и Западните Балкани, специални споразумения относно оценяване на съответствието и приемане на промишлени продукти, разработване на национални портфейли

¹⁴ Тези срещи на лидерите на шестте държави от Западните Балкани (WB6) се проведеха в Скопие на 21—22 януари 2024 г., в Тирана на 28—29 февруари и в Котор на 15—16 май, където беше договорено домакин на следващата среща през есента на 2024 г. да бъде Босна и Херцеговина. На 19 септември 2024 г. шестимата лидери от Западните Балкани се срещнаха с председателя Фон дер Лайен, за да обсъдят изпълнението на плана за растеж.

за самоличност и балкански портфейл за цифрова самоличност, оперативно съвместим с европейските портфейли за цифрова самоличност, възпроизвеждане на инициативата WiFi4EU в Западните Балкани, включване на региона в европейските цифрови иновационни центрове, както и сътрудничество в рамките на Алианса за критично важните лекарства. Възможността Албания и Черна гора да станат членове на SEPA до края на 2024 г., последвани от други партньори от Западните Балкани още през 2025 г., би могла да донесе съществени ползи за тези държави.

Достъпът до единния пазар на ЕС зависи от това регионът да увеличи усилията си в областта на регионалното икономическо сътрудничество чрез прилагането на **общия регионален пазар**. Западните Балкани разработиха и приеха амбициозен преразгледан план за действие за изпълнението на тази инициатива, който има значителен потенциал да доведе до допълнителен растеж в региона чрез регионална мобилност и привличане на инвестиции на регионално равнище.

Планът за растеж включва специален **Инструмент за реформи и растеж** в размер на 6 милиарда евро, който се използва както за възнаграждаване на държавите за реален напредък в изпълнението на договорените амбициозни програми за реформи, така и в подкрепа на ключови инвестиции в приоритетните области чрез инвестиционната рамка за Западните Балкани. Комисията прие решение за одобряване на пет програми за реформи. Изпълнението ще започне след подписването на инструмента и споразуменията за заем и изплащането на предварителното финансиране.

Инструментът допълва предприсъединителната помощ, вече предоставена на Западните Балкани по линия на **Инструмента за предприсъединителна помощ (ИПП III)**, с акцент върху изграждането на административен и институционален капацитет, както и изпълнението на **Икономическия и инвестиционен план за Западните Балкани**¹⁵ от 2020 г., в това число разгръщането на инициативи в рамките на стратегията за Global Gateway, в подкрепа на икономическия растеж и двойния екологичен и цифров преход в региона. Очаква се Икономическият и инвестиционен план да мобилизира инвестиции в региона на стойност до 30 милиарда евро, 9 милиарда евро от които под формата на безвъзмездни средства от ЕС. Изпълнението на плана напредва гладко, като се очаква одобрените до момента програми да мобилизират до 17,5 милиарда евро, включително 5,4 милиарда евро под формата на безвъзмездни средства от ЕС за финансиране на 68 ключови инфраструктурни и социални инвестиции в региона. Освен това с 21 гаранции, ползващи се с покритие на ЕС в размер до 937 милиона евро, се цели да бъдат привлечени частни инвестиции за увеличаване на инвестиционния капацитет на региона. Инструментът за предприсъединителна помощ включва и подкрепа за програмите за развитие на селските райони (IPARD) в Албания, Северна Македония, Черна гора, Сърбия и Турция.

Реконструкцията на Украйна и възстановяването на нейната икономика с цел достигане на подходящо равнище спрямо ЕС с оглед на бъдещото ѝ присъединяване изисква не само значителни финансови усилия, но и структурни реформи. За тази цел ЕС прие **Механизма за Украйна** в размер на 50 милиарда евро, който има за цел да подпомогне страната в подготовката ѝ за присъединяване, възстановяването и модернизирането на нейната инфраструктура, провеждането на структурни реформи и укрепването на административния ѝ капацитет за поемане на задълженията, свързани с членството. Механизмът влезе в сила на 1 март 2024 г.

Планът за Украйна — първият стълб на механизма, е основен инструмент за гарантиране на сближаването и постепенната интеграция на Украйна в ЕС. Украинското правителство изготви този всеобхватен план, който беше одобрен от Комисията през април, а от Съвета — през май. В плана се набелязват 69 реформи и 10 инвестиции, обхващащи 15 области (сред които енергетика, селско стопанство, транспорт, екологичен и цифров преход, човешки капитал,

¹⁵ COM(2020) 690

държавни предприятия, бизнес среда, публични финанси и децентрализация). Тези мерки имат за цел да повишат макроикономическата и финансовата устойчивост на Украйна, да подобрят управлението, да повишат капацитета и ефективността на администрацията, да подобрят отчетността и почтеността в съдебната система, да подкрепят развитието на частния сектор и да създадат среда, благоприятстваща устойчивия икономически растеж. Очаква се няколко реформи да подпомогнат усилията на Украйна в процеса на присъединяване, като осигурят напредък в привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС, по-специално в областта на публичната администрация, управлението на публичните финанси, борбата с изпирането на пари, обществените поръчки и транспорта и хранително-вкусовата промишленост.

Вторият стълб на механизма — **инвестиционната рамка за Украйна** — разполага с финансови инструменти на ЕС в размер на 9,3 милиарда евро и цели да привлече публични и частни инвестиции, като мобилизира до 40 милиарда евро в подкрепа на възстановяването и реконструкцията на страната. Вече са отпуснати 1,4 милиарда евро за допълване на съществуващите инвестиционни споразумения с няколко международни финансови институции с цел привличане на конкретни инвестиции в украинската икономика. Третият стълб на механизма предоставя техническа помощ на украинското правителство за изграждане на неговия капацитет, за изпълнение на определените в плана и важни за присъединяването реформи, както и за подкрепа на гражданското общество.

Задълбочената и всеобхватна зона за свободна търговия на ЕС с Украйна се доказва като ефективен инструмент, с който да се създадат условия за подобряване на икономическите и търговските отношения с цел по-нататъшно стимулиране на сближаването. Със задълбочената и всеобхватна зона за свободна търговия (ЗВЗСТ) ЕС напълно либерализира вноса от Украйна за голямата част от продуктите и запази тарифни квоти и система на минимални цени единствено за няколко избрани селскостопански продукта. От 2022 г. насам, за да подкрепи икономиката на Украйна, ЕС изцяло премахна митата си върху всички вносни продукти, като прие временни автономни търговски мерки. Въпреки това, за да се вземат предвид опасенията на заинтересованите страни от ЕС, за някои чувствителни селскостопански сектори бяха въведени засилен предпазен механизъм и „аварийна спирачка“. Други разпоредби дават възможност за постепенна интеграция, като извеждат на преден план ползите от членството в периода преди присъединяването. Примери за това са възможността за сключване на споразумение за оценка на съответствието и приемане на промишлени продукти (СОСП) или за присъединяване към инициативата „роуминг като у дома“.

ЗВЗСТ между ЕС и Молдова помага на Молдова да засили своята икономическа и търговска интеграция с ЕС преди присъединяването си. ЕС напълно либерализира целия внос от Молдова, с изключение на седем селскостопански продукта, за които от 2022 г. са въведени автономни търговски мерки за временна либерализация. Страната работи и за приемане на СОСП и евентуален достъп до зоната на ЕС „роуминг като у дома“.

На 10 октомври 2024 г. Европейската комисия прие **Плана за растеж за Молдова** на стойност 1,8 милиарда евро, подкрепен от инструмент за реформи и растеж за периода 2025—2027 г. Този план има за цел да ускори социално-икономическите и най-основни реформи, да подобри достъпа на Молдова до единния пазар на Европейския съюз и да увеличи финансовата помощ през следващите три години. Заедно планът и инструментът ще дадат възможност и ще стимулират реформите и инвестициите, необходими за ускоряване на процеса на присъединяване.

Прилагането на **ЗВЗСТ между ЕС и Грузия** продължава да улеснява сближаването на грузинската правна уредба с ЕС и предлага отворена среда за търговия и инвестиции между двете страни.

Държавите от Източното партньорство и регионът също се ползват от помощ по линия на Инструмента за съседство, сътрудничество за развитие и международно сътрудничество

(ИССРМС) и **Икономическия и инвестиционен план**¹⁶, които подкрепят екологичния и цифровия преход и икономическия растеж в целия регион, включително разгръщането на стратегията Global Gateway. Изпълнението беше ускорено през отчетния период. Към октомври 2024 г. по този план са мобилизирани публични и частни инвестиции в общ размер от 11,6 милиарда евро. Тези инвестиции са насочени към частния сектор и предоставят достъп до преференциално финансиране за микро-, малките и средните предприятия. Освен това има инвестиции в транспорта и цифровата и енергийната свързаност. Мобилизираните инвестиции допринасят значително за икономическия растеж на държавите партньори и полагат основите за по-интегрирани и готови за бъдещето икономики.

Инвестиционната платформа за Турция, стартирана през 2022 г. в рамките на Европейския фонд за устойчиво развитие плюс (ЕФУР+), се очаква да мобилизира инвестиции в размер на близо 2,4 милиарда евро в Турция въз основа на гаранции от бюджета на ЕС от над 400 милиона евро. Инвестиционната платформа за Турция улеснява инвестициите в области от взаимен интерес, като например зелените инвестиции и устойчивия преход, енергията от възобновяеми източници, свързаността и цифровизацията. Тя предоставя мощен набор от инструменти за намаляване на риска с цел увеличаване на финансовия капацитет на финансовите институции на ЕС и международните финансови институции и подкрепа и насърчаване на публичните и частните инвестиции в Турция. Инвестиционната платформа за Турция може също така да проправи пътя за потенциални съвместни инициативи на „Екип Европа“ с международни финансови институции.

Освен това ЕС предостави силна финансова подкрепа и показа солидарност с Турция в отговор на опустошителните **земетресения** през февруари 2023 г. Двете страни си сътрудничат успешно за изпълнението на заявената от ЕС помощ в размер на 1 милиард евро.

Освен това през 2024 г. беше поет ангажимент за предоставяне 1 милиард евро за **сирийските бежанци и приемните общности в Турция**.

Икономическата конвергенция трябва да върви успоредно със **социалната конвергенция** въз основа на принципите на Европейския стълб на социалните права и достиженията на правото на ЕС в социалната област. За да се постигне това, от решаващо значение е всички държави, обхванати от процеса на разширяване, да развият добре функциониращи структури и институции на пазара на труда, ефективни системи за социална закрила и силен социален диалог.

VI. РЕГИОНАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И ДОБРОСЪСЕДСКИ ОТНОШЕНИЯ

В **Западните Балкани** добросъседските отношения и регионалното сътрудничество са основни елементи на процеса на стабилизиране и асоцииране, както и на процеса на разширяване. От ключово значение продължават да бъдат **преодоляването на наследството от миналото** и уреждането на споровете, произтичащи от конфликтите през 90-те години на миналия век. Все още предстои да бъдат уредени важни двустранни въпроси, включително във връзка с границите и осигуряването на справедливост за жертвите на военни престъпления, идентифицирането на лицата, които все още се считат за изчезнали, и изготвянето на точна документация относно извършените в миналото жестокости на регионално равнище.

Регионът изпълнява амбицията си за създаване на **общ регионален пазар (ОРП)**, който цели да гарантира свободното движение на хора, услуги, стоки и капитали. Така ще се способства за заестостта и търговията и ще се улеснят митническите процедури между партньорите. Тази дейност се координира от **Съвета за регионално сътрудничество и Централноевропейското споразумение за свободна търговия (ЦЕФТА)** в партньорство с **Инвестиционния форум на шестте търговски камари от Западните Балкани**.

¹⁶ Работен документ на службите на Комисията SWD (2021) 186 final.

Постигнат е **напредък в изпълнението на плана за действие за ОРП**, като през последните три години са приети пет споразумения за мобилност. Тези споразумения са свързани с личните документи за пътуване, признаването на професионалните и академичните квалификации и достъпа до висше образование. Преодолявайки дългогодишни трудности, **през октомври 2024 г. Смесеният комитет на ЦЕФТА** взе редица съществени решения, с които значително бяха разширени потенциалните ползи, произтичащи от ОРП.

На **срещата на върха в Берлин на 14 октомври 2024 г.** регионът прие **втория план за действие за ОРП за периода 2025—2028 г.** Планът е съсредоточен върху задълбочаването на съществуващото сътрудничество и стартирането на нови инициативи, по-специално в областта на търговията, свободата на движение, бизнес средата, човешкия капитал и цифровия преход. Изпълнението на този план за действие и цялостното регионално сътрудничество ще бъдат ключово условие за напредък в получаването на достъп до конкретни области на единния пазар на ЕС, както е посочено в плана за растеж. Изпълнението както на решенията на ЦЕФТА, така и на плана за действие открива нов етап в създаването на общия регионален пазар, с осезаеми ползи за гражданите и предприятията в региона.

Регионалната свързаност продължи да е приоритет в дневния ред посредством сътрудничество в областта на транспорта, енергетиката и цифровите технологии. **Транспортната общност** продължи да подкрепя постепенното интегриране на транспортните сектори в Западните Балкани, Украйна, Молдова и Грузия, като същевременно насърчаваше улесняването на транспорта чрез инициативата за зелени ленти за преминаване с изготвянето на пътна карта. Тя включва планове за модернизирание на 11 гранични пункта в региона и между региона и ЕС, така че значително да се намали времето за чакане, като същевременно се гарантира необходимият контрол. **Коридорите на солидарността** между ЕС и Украйна продължават да играят значителна роля за осигуряването на логистични маршрути за критични търговски потоци между Украйна, Молдова, ЕС и останалата част от света.

Продължи сътрудничеството със **секретариата на Енергийната общност** по националните планове в областта на енергетиката и климата (въпреки закъсненията в приемането им), което подкрепи изпълнението на Рамката в областта на енергетиката и климата до 2030 г. и също така повиши енергийната сигурност и ефективност и способства за **интеграцията на енергийния пазар** с ЕС. От решаващо значение е договарящите се страни от Енергийната общност да транспонират и приложат пакета за интегриране на електроенергията и да работят за установяване на цена на въглеродните емисии, еквивалентна на цената по системата на ЕС за търговия с емисии за електроенергия до 2030 г.

В областта на цифровите технологии регионът продължи да прилага своето **споразумение за „Роуминг като у дома“** от 2019 г. и доброволното споразумение на водещи телекомуникационни оператори за намаляване на таксите за роуминг с ЕС, влязло в сила на 1 октомври 2023 г. Освен привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС и разгръщането на здрава, стабилна и сигурна инфраструктура, съобразно с Инструментариума на ЕС за киберсигурност на 5G технологиите, и всеобхватни рамки за киберустойчивост, от основно значение е също така регионът да разработи рамки за цифрова самоличност и цифрови обществени услуги. Регионът е поел ангажимент да създаде национални портфейли за цифрова самоличност, а впоследствие и „балкански портфейл за цифрова самоличност“ до края на 2027 г.

Действията за укрепване на връзките между хората сред младежите продължиха чрез **Регионалната служба за младежко сътрудничество (RYCO)**. Тя играе ролята на регионален механизъм, който е в уникална позиция да насърчава регионалното сътрудничество, доверието и помирието между младите хора в региона и с ЕС. През есента на 2023 г. **Колежът на Европа** откри клон на Западните Балкани в Тирана, което допълнително ще засили образователните връзки на региона с ЕС. Контактите между хората и добросъседските отношения се насърчават и чрез активното участие на региона в програмите на ЕС в областта на образованието, обучението, младежта и спорта **„Еразъм+“** и **Европейския корпус за солидарност**, както и чрез участието на висши учебни заведения от региона в **алианси на**

европейски университети, а на творческите сектори — в програмата „Творческа Европа“. Успешното изпълнение на програмата за Западните Балкани в областта на иновациите, научните изследвания, образованието, културата, младежта и спорта продължава да улеснява развитието на научноизследователски инфраструктури, научни и технологични паркове, да насърчава трансфера на технологии и създаването на мерки за подкрепа на иновациите, като по този начин допълнително допринася за конкурентоспособността на региона.

Съществуващите **двустранни споразумения**, включително Преспанското споразумение между Гърция и Северна Македония и Договорът за приятелство, добросъседство и сътрудничество между България и Северна Македония, трябва да се изпълняват добросъвестно от всички страни по тях.

Положението между Косово и Сърбия остана напрегнато, въпреки че беше постигнат напредък в **нормализирането на отношенията им**. Сред значимите постижения бяха ключови споразумения, постигнати в Охрид през февруари и март 2023 г., подготвителните стъпки за създаване на сдружение/общност на общините със сръбско мнозинство в Косово, напредъкът в енергийния сектор и ангажиментите за решаване на проблемите с изчезналите лица. Постигането на значим напредък зависи от участието и на двете страни в диалога с посредничеството на ЕС и от прилагането на правно обвързващото споразумение относно пътя за нормализиране на отношенията и на придружаващото го приложение без допълнително забавяне или предварителни условия. Нормализирането на отношенията е от съществено значение за пътя към ЕС на двамата партньори, които рискуват да пропуснат големи възможности. Критериите по глава 35 от преговорите за присъединяване на Сърбия и дневният ред на специалната група на Косово по нормализиране на отношенията бяха актуализирани през май 2024 г., за да се включи Споразумението относно пътя за нормализиране на отношенията между Косово и Сърбия и приложението за неговото прилагане.

Агресивната война на Русия срещу **Украйна** оказва въздействие върху отношенията с двустранните ѝ партньори и съседните държави. Украинските власти се стремяха да поддържат и допълнително да укрепват сътрудничеството и дипломатическите връзки с европейските държави и отвъд Европа, включително подкрепата за справедлив и траен мир в Украйна в съответствие с украинската формула за мир.

Отношенията на Украйна с държавите от Западните Балкани като цяло се подобриха, макар да са налице различаващи се гледни точки със Сърбия и Република Сръбска в Босна и Херцеговина относно връзките им с Русия. Отношенията с Грузия бяха напрегнати в известна степен, особено поради неприсъединяването на Грузия към санкциите срещу Русия. Въпреки липсата на съответствие с ограничителните мерки на ЕС срещу Русия, Турция продължава да бъде партньор от стратегическо значение за Украйна, със значителни двустранни икономически и междуличностни връзки, за което свидетелстват двустранният безвизов режим и подписаното през февруари 2022 г. споразумение за свободна търговия. Турция също така положи многократно усилия за съживяване на Черноморската инициатива за зърното, прекратена от Русия през юли 2023 г., и е важен участник в Международната платформа на Украйна за Крим.

След началото на агресивната война на Русия срещу Украйна **Молдова** засили сътрудничеството с Украйна и Румъния в областта на хуманитарната подкрепа за хората, бягащи от Украйна, енергийната сигурност, транспорта и свързаността. Двустранното сътрудничество с Украйна продължи да се увеличава, като Молдова демонстрира солидарност с Украйна, гласува в подкрепа на съответните резолюции на Общото събрание на ООН и се присъедини към редица политически декларации в международни организации, осъждащи военната агресия. Молдова също така увеличи степента на съответствие с ограничителните мерки на ЕС срещу Русия, въпреки че самата тя е обект на нарастващ руски натиск.

Грузия продължава да подкрепя териториалната цялост и суверенитета на Украйна, включително чрез съиницииране на резолюции на ООН в подкрепа на Украйна. Страната обаче не се е присъединила към ограничителните мерки на ЕС срещу Русия. Грузия и **Турция**

провеждат стратегическо партньорство с контакти на високо равнище, включително в рамките на съвет за стратегическо сътрудничество на високо равнище.

Украйна, Молдова и Грузия също така продължават да участват активно в **Източното партньорство**.

През отчетния период продължи подобряването на отношенията между Турция и Гърция, като връхната точка бе 5-ото заседание на Съвета за сътрудничество на високо равнище през декември 2023 г., по време на което лидерите на двете страни подписаха Декларацията от Атина относно приятелските отношения и добросъседството. Подстрекателската реторика вече е рядкост. Турция не осъществяваше неразрешени сондажни дейности в Източното Средиземноморие, нито полети над гръцки острови в Егейско море. Все още се съобщава за нарушения на гръцките териториални води, като те са се увеличили през 2024 г. спрямо 2023 г. През април 2024 г. ЕС изрази пълната си ангажираност с цялостното разрешаване на кипърския проблем в рамките на ООН и в съответствие с ценностите на ЕС и приветства назначаването на личния пратеник на генералния секретар на ООН за Кипър.

Турция продължи да застъпва решение, основано на съществуването на две държави, в разрез с резолюциите на Съвета за сигурност на ООН. От първостепенно значение сега е Турция да се ангажира и активно да допринася за справедливо, всеобхватно и трайно **уреждане на кипърския въпрос** в рамките на ООН — въз основа на федерация от две общности и две зони с политическо равенство и съгласно съответните резолюции на Съвета за сигурност на ООН, както и в съответствие с достиженията на правото на ЕС и принципите, на които се основава ЕС. Турция трябва спешно да изпълни задължението си за пълно изпълнение на Допълнителния протокол към Споразумението за асоцииране между ЕС и Турция и да постигне напредък към нормализирането на отношенията с Република Кипър. Турция трябва незабавно да отмени всички действия и мерки, предприети от октомври 2020 г. насам по отношение на Вароша, които са в разрез със съответните резолюции на Съвета за сигурност на ООН. Провеждането на добросъвестен диалог и въздържането от едностранни действия, които противоречат на интересите на ЕС и нарушават международното право и суверенните права на държавите — членки на ЕС, са съществени изисквания, за да се гарантира стабилна и сигурна среда в Източното Средиземноморие и за развитието на отношения на сътрудничество и взаимна изгода между ЕС и Турция. От Турция се очаква да поеме недвусмислен ангажимент за добросъседски отношения, спазване на международните споразумения и мирно уреждане на спорове в съответствие с Устава на ООН, като при необходимост се обръща към Международния съд. ЕС остава решен да защитава своите интереси и тези на своите държави членки, както и да поддържа регионалната стабилност.

Териториалното сътрудничество позволява на държавите, обхванати от процеса на разширяване, да работят заедно, както и със съседните държави — членки на ЕС, в ключови социални и икономически сектори. По-конкретно, програмите за трансгранично сътрудничество и европейското териториално сътрудничество (Interreg) създават възможности за диалог, сътрудничество и развитие на равнище местно управление с участието на общностите, частния сектор и организациите на гражданското общество. Макрорегионална стратегия на ЕС за региона на Адриатическо и Йонийско море и Стратегията на ЕС за региона на река Дунав продължиха да способстват за сътрудничеството между държавите членки и държавите кандидатки с оглед на развитието, сближаването и намаляването на различията в тези два макрорегиона. Стратегиите имат за цел да отключат икономическия и социалния потенциал на макрорегионите, като способстват за административния капацитет по различните политики на ЕС и насърчават проекти за развитие в ключови области, и са ключов фактор, допринасящ за подготовката за разширяване.

По подобен начин Общата морска програма улесни диалога и сътрудничеството между държавите членки и страните кандидатки в Черноморския регион по теми като опазването на околната среда, предотвратяването и управлението на замърсяването на морската среда и устойчивото развитие на синята икономика.

VII. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

I.

1. Двадесет години след най-мощното разширяване на ЕС с десет държави членки процесът на присъединяване към ЕС продължава да бъде ключов двигател за сигурността, **мира, стабилността и просперитета в Европа** в дългосрочен план. Историческата възможност да **обвържат бъдещето си с ЕС е открита за десет партньори**, шест в Западните Балкани, както и Турция, Украйна, Молдова и Грузия.
2. Разширяването продължава да бъде процес, **основан на заслуги**, и зависи от обективния напредък, постигнат от всеки от партньорите. То изисква решимост за осъществяването на необратими реформи във всички области на правото на ЕС, с особен фокус върху **основните принципи на процеса на разширяване**. Демокрацията, принципите на правовата държава и основните ценности ще продължат да бъдат крайъгълните камъни на политиката за разширяване на ЕС. Членството в ЕС е **стратегически избор**. Партньорите трябва категорично и недвусмислено да възприемат и да утвърждават **ценностите на ЕС**. Повече от когато и да било привеждането в съответствие с **общата външна политика и политика на сигурност** на ЕС представлява важен сигнал за споделени ценности и стратегически курс в новия геополитически контекст.
3. През 2023 г. и 2024 г. **беше даден нов тласък на процеса на разширяване**. На 15 октомври 2024 г. започнаха преговорите с Албания по клъстера от основополагащи въпроси. На първите междуправителствени конференции през юни 2024 г. започнаха преговори за присъединяване с Украйна и Молдова. След като изпълни междинните критерии за главите, свързани с принципите на правовата държава, Черна гора е на път да затвори временно още преговорни глави. През март 2024 г. Европейският съвет реши да започне преговори за присъединяване с Босна и Херцеговина. В края на 2023 г. приключи процесът на скрининг с Албания и Северна Македония. През декември 2023 г. Европейският съвет предостави на Грузия статут на страна кандидатка. При все това поради поетия от грузинското правителство от пролетта на 2024 г. насам курс на действие процесът на присъединяване към ЕС фактически беше спрял. Съветът остава сезиран с подадената през декември 2022 г. кандидатура за членство на Косово.
4. Разширяването е историческа възможност както за присъединяващите се страни, така и за настоящите държави членки и за ЕС като цяло. **По-големият и по-силен Съюз носи значителни социално-икономически, политически и свързани със сигурността предимства**. Един разширен ЕС е по-добър гарант за политическата стабилност, сигурността и мира на континента. Един по-голям Съюз ще бъде по-силен глобален фактор с по-голямо геополитическо влияние, което ще му позволи да играе **още по-значима роля на международната сцена**. Разширяването на ЕС ще донесе широкообхватни **социално-икономически ползи** за настоящите и бъдещите му членове. Същевременно разширяването изисква вътрешно обсъждане в ЕС и подготовка на неговите органи и политики. На 20 март Европейската комисия прие Съобщение относно реформите и прегледите на политиките преди разширяването, което обогатява текущата дискусия относно **вътрешните реформи, които ЕС ще трябва да осъществи**. Комисията ще представи прегледи на политиките преди разширяването, като се съсредоточи върху отделни сектори като правовата държава, единния пазар, продоволствената сигурност, отбраната и сигурността, климата, енергетиката и миграцията, както и социалната, икономическата и териториалната конвергенция в по-общ план.
5. Партньорите, обхванати от процеса на разширяване, трябва да бъдат здраво свързани с ЕС чрез **постепенна интеграция**, която от своя страна да доведе до ускоряване на процеса на разширяване. Постепенната интеграция ще подпомогне техническата подготовка за членство в ЕС, ще ускори привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС и ще улесни процеса на присъединяване. Изпълнението на **Плана за растеж за Западните Балкани** ще засили икономическата конвергенция на Западните Балкани с ЕС. Той има за цел да ускори реализирането на някои от ползите и задълженията, свързани с достъпа до

единния пазар, преди присъединяването към ЕС, и предоставя по-голяма финансова помощ чрез Инструмента за реформи и растеж, за да се стимулират реформите в Западните Балкани. Много важно е да се изтъкне, че достъпът до единния пазар на ЕС зависи от това регионът да увеличи усилията си в областта на регионалното икономическо сътрудничество, като приложи общия регионален пазар, стъпвайки на неотдавнашни положителни развития. Като част от плана за растеж Комисията одобри програмите за реформи на пет партньори от Западните Балкани, в които се излагат амбициозни реформи, които те планират да предприемат за постигане на целите на инструмента. Комисията работи с Босна и Херцеговина, за да ѝ помогне да финализира своята програма за реформи. За да се подкрепят сближаването и постепенната интеграция на Украйна в ЕС, **Механизмът за Украйна** ще предоставя на Украйна подкрепа от 2024 г. до 2027 г. въз основа на изпълнението на плана за Украйна. На 10 октомври 2024 г. беше приет специален **План за растеж за Молдова** в подкрепа на социално-икономическите реформи и инвестициите в страната.

6. **Добросъседските отношения и регионалното сътрудничество** в Западните Балкани са основни елементи на процеса на стабилизиране и асоцииране, както и на процеса на разширяване. От ключово значение продължават да бъдат преодоляването на наследството от миналото и уреждането на споровете, произтичащи от конфликтите през 90-те години. Все още трябва да бъдат уредени нерешените двустранни въпроси, тъй като те в особена степен възпрепятстват регионалната интеграция и пътя на партньорите към ЕС. Нормализирането на отношенията между Косово и Сърбия е от съществено значение за европейския път на двамата партньори, които при липса на напредък рискуват да пропуснат важни възможности.
7. **Турция** остава страна кандидатка и ключов партньор на Европейския съюз и правителството изтъква присъединяването към ЕС като своя стратегическа цел. При все това преговорите за присъединяване с Турция са в застой от 2018 г. насам, в съответствие с решението на Съвета. Основните факти, довели до тази оценка, не са се променили. Продължават да съществуват сериозни опасения в областта на основните права и принципите на правовата държава, включително независимостта на съдебната власт. Диалогът относно принципите на правовата държава и основните права остава неразделна част от отношенията между ЕС и Турция. Същевременно напредва работата по препоръките в Съвместното съобщение относно актуалното състояние на политическите, икономическите и търговските отношения между ЕС и Турция, като се проучват варианти за възобновяване на диалога и се отбелязва напредък в изпълнението, в съответствие със заключенията на Европейския съвет и по един поетапен, пропорционален и обратим начин. Европейския съюз има стратегически интерес от стабилна и сигурна среда в Източното Средиземноморие и от развитието на отношения, основаващи се на сътрудничество и взаимна полза, с Турция.

II.

8. В **Черна гора** процесът на присъединяване към ЕС е основният приоритет за страната, както и ясен политически ангажимент на властите, който политическите решения като цяло отразяват. Това включва продължаващата 100-процентова степен на съответствие с общата външна политика и политика на сигурност на ЕС, включително санкциите. Откакто бе сформирано през октомври 2023 г., правителството функционира в стабилна като цяло политическа среда с по-ниско равнище на поляризация в сравнение с последните години. Правителството силно ускори подготовката за присъединяване към ЕС и през юни 2024 г. на междуправителствената конференция относно преговорите за присъединяване с Черна гора беше потвърдено, че Черна гора като цяло е изпълнила междинните критерии за глави 23 и 24, свързани с принципите на правовата държава, което дава възможност да се пристъпи към временното затваряне на други преговорни глави, ако условията са изпълнени.

Комисията е на мнение, че в съответствие с рамката за водене на преговори понастоящем е гарантиран цялостен баланс между напредъка по главите, свързани с принципите на правовата държава, от една страна, и напредъка в преговорите за присъединяване по всички глави, от друга страна. Приоритетът за постигането на по-нататъшен напредък е да се поддържат и активизират усилията за решаване на нерешените въпроси. В областта на правовата държава това ще означава да се запази фокусът върху критичните области на свободата на изразяване и свободата на медиите, борбата с корупцията и организираната престъпност, както и ускоряването и задълбочаването на реформите, свързани с независимостта, професионализма и отчетността на съдебната власт. Що се отнася до другите глави от преговорите, непосредственият акцент трябва да бъде върху осъществяването на оставащите ключови свързани с ЕС реформи и изпълнението на критериите за затваряне, по-специално за онези глави, които биха могли да бъдат временно затворени в краткосрочен план. Правителството на Черна гора сигнализира, че си поставя за цел да приключи преговорите за присъединяване до края на 2026 г., и Комисията е готова да подкрепи тази амбициозна цел, като започне с предложение за временно затваряне на допълнителни глави до края на 2024 г. и мащабна програма за 2025 г., ако бъдат изпълнени съответните условия. За тази цел е от решаващо значение Черна гора да приложи структурирания и добре планиран подход, който беше разработен за постигане на напредък по програмата за интеграция в ЕС на практика. Необходим е по-нататъшен широк политически консенсус по ключовите реформи.

9. В **Сърбия** изборите в началото на декември 2023 г. и последвалото прекъсване на работата на правителството и парламента забавиха темпа на реформите за присъединяване към ЕС. Въпреки това в областта на правовата държава продължи провеждането на реформата на съдебната система. Сърбия прие нова стратегия за борба с корупцията и продължи да допринася за управлението на смесените миграционни потоци към ЕС. Пълното прилагане на новото медийно законодателство, както и по-нататъшното му привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС и европейските стандарти все още не е приключило и трябва да бъде осигурено. Сърбия се ангажира да изпълни изцяло всички свои съответни задължения, произтичащи от постигнатото през 2023 г. Споразумение относно пътя за нормализиране на отношенията и приложението за неговото прилагане, както и от всички предишни споразумения. Привеждането на Сърбия в съответствие с общата външна политика и политика на сигурност на ЕС остана до голяма степен непроменено и следва приоритетно значително да се подобри, включително чрез привеждане в съответствие с ограничителните мерки и изявленията относно Русия. Сърбия трябва да се въздържа от действия и изявления, които са в разрез с позициите на ЕС относно външната политика и други стратегически въпроси, и сериозно да демонстрира стратегическия си курс към ЕС.

Необходимо е постоянно внимание, за да се запази цялостният баланс между напредъка по главите, свързани с принципите на правовата държава, и нормализирането на отношенията с Косово, от една страна, и напредъка в преговорите за присъединяване по всички глави, от друга страна. За трета година Комисията потвърждава оценката си, че Сърбия е изпълнила критериите за отваряне на клъстер 3 „Конкурентоспособност и приобщаващ растеж“.

Общото темпо на преговорите за присъединяване ще продължи да се определя от напредъка на Сърбия по отношение на принципите на правовата държава и нормализирането на отношенията с Косово. През идната година се очаква Сърбия да ускори работата по провеждането на всички реформи, свързани с присъединяването към ЕС, като обърне специално внимание на междинните критерии в областта на принципите на правовата държава и гарантира истински благоприятна среда за гражданското общество и медиите, при което да положи надеждни усилия за спиране на дезинформацията и чуждестранното манипулиране на информацията. Като напредва в диалога, от Сърбия се очаква да изпълни задълженията си, произтичащи от Споразумението относно пътя за

нормализиране на отношенията и приложението за неговото изпълнение, както и от всички предишни споразумения за диалог.

10. В **Албания** властите последователно заявяваха твърдия си политически ангажимент за интеграция в ЕС като ключов стратегически приоритет на страната и запазиха високо равнище на амбиция за постигане на напредък в преговорите за присъединяване. Албания продължи да напредва с реформите по клъстера от основополагащи въпроси, по-специално всеобхватната реформа на съдебната система и процеса на проверки на магистратите, който предстои да завърши на първа инстанция, благодарение на добри резултати в делата за борба с корупцията и на увеличаването на капацитета на страната за провеждане на финансови разследвания, насочени срещу организираната престъпност. Активният ангажимент на Албания по време на мандата ѝ като непостоянен член на Съвета за сигурност на ООН до края на 2023 г., както и пълното ѝ привеждане в съответствие с общата външна политика и политика на сигурност на ЕС свидетелстват за стратегическия избор на страната за присъединяване към ЕС и за ролята ѝ на надежден международен партньор.

След първата междуправителствена конференция относно преговорите за присъединяване през юли 2022 г., през ноември 2023 г. приключи скринингът на всички шест клъстера от достиженията на правото на ЕС. В края на 2023 г. Комисията представи на Съвета доклад за оценка на критериите за отваряне на преговорни глави, в който тя заключи, че Албания е изпълнила изискванията за започване на преговори по клъстера от основополагащи въпроси. Комисията приветства започването на преговори по клъстера от основополагащи въпроси по време на втората междуправителствена конференция, проведена на 15 октомври, с което бе отбелязан решаващ момент по пътя към присъединяването. Комисията също така подкрепя започването на преговори по клъстер 6 „Външни отношения“ към края на годината, ако положителната тенденция се запази. Албанското правителство даде сигнал, че цели да приключи преговорите за присъединяване до края на 2027 г., и Комисията е готова да подкрепи тази амбициозна цел. С оглед на тази цел за властите е от решаващо значение да засилят допълнително темпа на реформите, ориентирани към ЕС, по-специално в областта на принципите на правовата държава, със затвърждаване на резултатите в областта на правоприлагането, в областта на ефективната борба с корупцията и организираната престъпност, както и насърчаването на основните права, включително свободата на медиите, правата на собственост и малцинствата.

11. **Северна Македония** последователно заявява политическия си ангажимент към стратегическата цел за интеграция в ЕС и запази високо равнище на амбиция за постигане на напредък в преговорите за присъединяване. Северна Македония трябва да продължи да изпълнява свързаните с ЕС реформи, в частност по клъстера от основополагащи въпроси, по-конкретно в областта на съдебната система и борбата с корупцията и организираната престъпност. Трябва да се засили доверието в правосъдната система. Следва да се предприемат неотслабващи действия за борба с корупцията, включително чрез солидни резултати в разследването, наказателното преследване и постановяването на окончателни присъди по дела, свързани с високите етажи на властта. През 2023 г. Северна Македония участва активно като председател на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ). Страната продължи да привежда позицията си в пълно съответствие с общата външна политика и политика на сигурност на ЕС.

Северна Македония все още не е приела съответните конституционни промени — които се ангажира да стартира и въведе — с оглед на включването в Конституцията на граждани, които живеят в границите на държавата и принадлежат към други народи, като например

българите¹⁷. Северна Македония е добър пример за мултиетническо общество. Двустранните споразумения със съседните държави трябва да се изпълняват добросъвестно от всички страни, включително Преспанското споразумение между Гърция и Северна Македония и Договора за приятелство, добросъседство и сътрудничество между България и Северна Македония. След първата междуправителствена конференция относно преговорите за присъединяване през юли 2022 г., през декември 2023 г. приключи скринингът на всички шест клъстера от достиженията на правото на ЕС. Комисията очаква бързи и решителни последващи действия по доклада от скрининга относно клъстера за основополагащите въпроси, включително по отношение на пътните карти на страната в съответствие с рамката за преговори, с оглед на отварянето на първия клъстер възможно най-скоро, когато са изпълнени приложимите условия. От решаващо значение е властите да засилят допълнително темпа на свързаните с ЕС реформи. Северна Македония следва да предприеме необходимите стъпки за постигане на напредък в процеса на преговорите за присъединяване и за ефективно провеждане на свързаните с ЕС реформи, по-специално в областта на принципите на правовата държава, правосъдието и борбата с корупцията.

12. **Босна и Херцеговина** отбеляза осезаеми резултати, както Комисията докладва през март 2024 г. Управлението на миграцията продължи да се подобрява. Страната постигна и поддържа пълно съответствие с общата външна политика и политика на сигурност на ЕС. Между ноември 2023 г. и март 2024 г. беше прието законодателство относно почтеността в съдебната власт, борбата с изпирането на пари и конфликта на интереси. Настъпили от тогава насам събития обаче възпрепятстваха тази положителна динамика. Страната трябва да продължи с решителните стъпки за финализиране на ключовите реформи в съответствие с правилата и стандартите на ЕС. Това включва приемането на Закона за съдилищата; Закона за Висшия съдебен и прокурорски съвет; Закона за защита на личните данни и Закона за граничния контрол. Очаква се Босна и Херцеговина спешно да приключи оставащите конституционни и изборни реформи. Сепаратистките действия, подкопаващи единството, суверенитета, териториалната цялост, конституционния ред и международната правосубектност на страната, подкопават напредъка в присъединяването към ЕС.

Съгласно посоченото от Европейския съвет в решението му от март 2024 г. за започване на преговори за присъединяване, Комисията подготвя рамката за преговори с оглед на приемането ѝ от Съвета в момента, в който са били предприети всички стъпки, посочени в препоръката на Комисията от октомври 2022 г.

Комисията има готовност да насрочи разяснителните сесии с Босна и Херцеговина относно достиженията на правото на ЕС. За да може да говори с един глас по време на предстоящите преговори за присъединяване към ЕС, Босна и Херцеговина ще трябва да назначи главен преговарящ и негов екип. Като неизпълнено задължение по Споразумение за стабилизиране и асоцииране Босна и Херцеговина трябва също така да разработи национален план за приемането на достиженията на правото на ЕС. Босна и Херцеговина трябва да назначи и националния координатор за ИПП.

За да напредне по пътя си към присъединяване, Босна и Херцеговина се очаква да изпълни всички съответни мерки, посочени в препоръката на Комисията от октомври 2022 г. Комисията е готова да окаже помощ на Босна и Херцеговина за решаване на всички въпроси, набелязани в становището на Комисията относно кандидатурата ѝ за членство, в рамките на предстоящите преговори за присъединяване.

13. Властите на **Косово** останаха ангажирани с неговия европейски курс. Косово подаде кандидатура за членство в ЕС през декември 2022 г. Комисията остава на разположение да

17 Както е посочено в Заключения 11440/22 на Съвета.

изготви становище относно кандидатурата на Косово за членство веднага щом Съветът поиска това. Беше отбелязан напредък в борбата с организираната престъпност, а бизнес средата се подобри. Либерализирането на визовия режим за Косово влезе в сила на 1 януари 2024 г.

Напрежението в северната част на Косово продължи след нападението срещу полицията на Косово от страна на въоръжени нападатели косовски сърби през септември 2023 г. — най-сериозната ескалация през последните години. Няколко некоординирани действия от страна на Косово влошиха отношенията между правителството и косовската сръбска общност. Мерките на ЕС по отношение на Косово останаха в сила през отчетния период. В съответствие с изявлението на върховния представител от името на ЕС от 3 юни 2023 г. ЕС прилага обратими мерки по отношение на Косово. Върховният представител препоръча отмяната на тези мерки. Косово се ангажира да изпълни изцяло всички свои съответни задължения, произтичащи от постигнатото през 2023 г. Споразумение относно пътя за нормализиране на отношенията и приложението за неговото прилагане, както и от всички предишни споразумения.

Косово трябва да активизира усилията си за укрепване на принципите на правовата държава и публичната администрация и за защита на свободата на изразяване на мнение. Правителството следва да работи за изграждане на политическа подкрепа от всички партии за по-ефективно провеждане на свързаните с ЕС реформи. Косово следва да прилага Споразумението относно пътя за нормализиране на отношенията и приложението към него, както и всички предишни споразумения без по-нататъшно забавяне или предварителни условия.

14. **Турция** е страна кандидатка и ключов партньор на ЕС. Европейския съюз има стратегически интерес от стабилна и сигурна среда в Източното Средиземноморие и от развитието на отношения, основаващи се на сътрудничество и взаимна полза, с Турция. Трябва да продължи деескалацията в интерес на регионалната стабилност в Източното Средиземноморие и насърчаването на добросъседските отношения. В съответствие с препоръките в Съвместното съобщение от ноември 2023 г. относно актуалното състояние на политическите, икономическите и търговските отношения между ЕС и Турция и насоките на Европейския съвет от април 2024 г. отношенията с Турция се характеризираха с постепенно възобновяване на взаимодействието и бяха предприети конкретни стъпки за конструктивен диалог по въпроси от общ интерес. Взаимодействието на високо равнище продължи, като стартира нов диалог на високо равнище по въпросите на търговията, с което бе затвърден постигнатият в тази област напредък. Турция е важен регионален фактор в областта на външната политика и това е важен елемент в контекста на отношенията между ЕС и Турция, макар все така да има различни гледища по някои външнополитически въпроси. Много ниската степен на съответствие на Турция с общата външна политика и политика на сигурност продължи да намалява. Турция приложи конкретни мерки, за да спре заобикалянето на санкциите на ЕС срещу Русия през своята територия, и следва да сътрудничи още по-активно с ЕС във връзка със заобикалянето на санкциите. Следва да продължи да се прилага прогресивен, пропорционален и обратим подход за стимулиране на ключови области на сътрудничество. Турция следва да продължи собствените си конструктивни усилия и да отговори на изразените от ЕС опасения.

Продължават да съществуват сериозни опасения в областта на основните права и принципите на правовата държава, включително независимостта на съдебната власт. Преговорите с Турция за присъединяване остават в застой от юни 2018 г. насам в съответствие с решенията на Европейския съвет.

От Турция се очаква да подкрепя активно преговорите за справедливо, всеобхватно и трайно уреждане на кипърския въпрос в рамките на ООН съгласно съответните резолюции

на Съвета за сигурност на ООН и в съответствие с основополагащите принципи и достиженията на правото на ЕС. Важно е Турция да потвърди отново ангажимента си към водените под егидата на ООН преговори за решаване на кипърския въпрос съгласно съответните резолюции на Съвета за сигурност на ООН, включително техните външни аспекти. Също така Турция трябва да изпълни задължението си да гарантира пълно и недискриминационно прилагане на Допълнителния протокол към Споразумението за асоцииране между ЕС и Турция.

15. **Украйна** предприе действия по всички оставащи стъпки, набелязани в становището на Комисията от 2022 г. Започването на преговори за присъединяване с Украйна беше важно признание за нейната решимост да продължи реформите по пътя на присъединяването към ЕС въпреки продължаващата агресивна война на Русия. Украйна продължи да насърчава почтеността и меритокрацията в съдебната система, както и да укрепва институционалната рамка за борба с корупцията и да постига резултати в правоприлагането при делата за корупция по високите етажи на властта. Украйна също така преразгледа законодателството си относно защитата на правата на лицата, принадлежащи към национални малцинства. Ограниченията на основните права, свързани с военното положение, остават като цяло пропорционални. Властите също така постигнаха напредък в провеждането на важни реформи като част от плана за Украйна.

Въпреки напредъка по основните реформи са необходими допълнителни усилия. Украйна следва да продължи да се съсредоточава върху постигане на по-нататъшни надеждни резултати в правоприлагането при делата за корупция по високите етажи на властта, за да се справи със системната корупция в повечето релевантни сектори и институции, и също така да консолидира почтеността, професионализма и ефективността в съдебната система и в сектора на правоприлагането, като същевременно засили борбата с организираната престъпност. Трябва допълнително да се засили защитата на основните права, да продължи прилагането на измененото законодателство за защита на правата на лицата, принадлежащи към национални малцинства, в тясно сътрудничество с представителите на националните малцинства, както и да се постигне напредък в реформата на публичната администрация и реформата за децентрализация. Мерките в подкрепа на ремонта и възстановяването на инфраструктурата ще бъдат от ключово значение за пълното възстановяване на икономиката, особено в енергийния сектор, който трябва да бъде допълнително децентрализиран, а управлението му да се подобри. След първата междуправителствена конференция през юни 2024 г. аналитичният преглед на достиженията на правото на ЕС (скринингът) напредва гладко. След ратифицирането от Украйна на Римския статут на Международния наказателен съд следва да се предприемат по-нататъшни стъпки, за да се гарантира пълното привеждане в съответствие на националното ѝ законодателство. Постоянното увеличаване на съответствието на Украйна с позициите на общата външна политика и политика на сигурност и ограничителните мерки на ЕС е ясен знак за политически ангажимент и следва да продължи. При условие че Украйна изпълни всички условия, Комисията очаква започването на преговорите по клъстерите, като се започне с основополагащите въпроси, възможно най-скоро през 2025 г.

16. На 20 октомври 2024 г. народът на **Молдова** гласува на конституционен референдум за присъединяване към ЕС и на първи тур на президентски избори. Предложението за присъединяването към ЕС да бъде закрепено в конституцията беше подкрепено от 50,38 % от гласувалите. Молдова предприе действия по всички оставащи стъпки, набелязани в становището на Комисията от 2022 г. Започването на преговори за присъединяване беше важно признание за решимостта на Молдова да продължи реформите по пътя на присъединяването към ЕС въпреки непрестанната руска намеса и въздействието на агресивната война на Русия срещу Украйна. Молдова допълнително подобри съответствието си с общата външна политика и политика на сигурност на ЕС. Страната

продължава да провежда всеобхватна съдебна реформа. Текущите проверки и назначения на висши съдебни и прокурорски длъжности следва да бъдат завършени в рамките на прозрачни и основани на заслугите процедури. По-нататъшното консолидиране на институциите за борба с корупцията, проактивните и ефикасни разследвания за борба с корупцията и осъдителни присъди на всички равнища ще бъдат в основата на постигането на солидни резултати.

Молдова продължи усилията за премахване на олигархичните структури и започна разследвания и наказателно преследване на незаконни финансови потоци и подкупване на гласоподаватели. Сътрудничеството с европейските и международните агенции за борба с международните престъпни мрежи следва да продължи и допълнително да се засили. Необходими са допълнителни усилия, за да се изпълни планът за премахване на олигархичните структури, включително чрез укрепване на независимостта на обществените медии и повишаване на прозрачността на собствеността върху медиите. Молдова напредва с реформата на публичната администрация, която трябва да стартира в консултации с гражданското общество, за да се поддържа положителна траектория.

За постигането на напредък ще се изисква консолидиране на реформите, насочени към ефективното функциониране на институциите в рамките на определените им роли и компетенции, както и прилагането на прозрачни и стандартизирани процедури за назначаване и освобождаване от длъжност. В контекста на плана за растеж на Молдова ще са необходими по-нататъшни икономически реформи, за да се увеличат сближаването с ЕС и интеграцията в единния пазар. След първата междуправителствена конференция през юни 2024 г. аналитичният преглед на достиженията на правото на ЕС (скринингът) напредва гладко. При условие че Молдова изпълни всички условия, Комисията очаква стартирането на преговорите по клъстерите, като се започне с основополагащите въпроси, възможно най-скоро през 2025 г.

17. След като на **Грузия** беше даден статут на страна кандидатка през декември 2023 г., властите не показаха достатъчен политически ангажимент за осъществяване на необходимите реформи за напредъка на страната по пътя към ЕС.

Напротив, значителното отрицателно развитие, включително приемането на Закона за прозрачност на чуждестранното влияние и законодателния пакет относно „семеините ценности и защитата на малолетните и непълнолетните лица“, както и силните антиевропейски послания от страна на грузински длъжностни лица сериозно засегнаха траекторията на Грузия към ЕС. В резултат на това процесът на присъединяване на Грузия фактически беше спрял. Грузия също така отбеляза незначителен напредък по изпълнението на деветте стъпки, заложи в съобщението на Европейската комисия относно разширяването от 2023 г.

На 26 октомври грузинските граждани гласуваха на парламентарни избори. В предварителните констатации на съвместната международна мисия за наблюдение на изборите, ръководена от Бюрото на ОССЕ за демократични институции и права на човека (ОССЕ/БДИПЧ), бяха набелязани няколко слабости, възникнали в напрегнатата и силно поляризирана среда. Сред докладваните слабости са, наред с другото, неотдавнашните законодателни изменения на изборния процес, честите нарушения на тайната на гласуването, процедурните несъответствия, сплашването и натискът върху гласоподаватели, които оказаха отрицателно въздействие върху общественото доверие в процеса. Тези предварителни констатации потвърждават необходимостта от всеобхватна изборна реформа, която вече беше подчертана в предишни ключови препоръки. Препоръките от окончателния доклад на ОССЕ/БДИПЧ следва да бъдат изпълнени възможно най-скоро.

Конструктивният и приобщаващ диалог в целия политически спектър сега е от първостепенно значение. В съответствие със заключенията на Европейския съвет от 17

октомври ЕС призовава Грузия да приеме демократични, всеобхватни и устойчиви реформи в съответствие с основните принципи на европейската интеграция.

Грузия трябва приоритетно да възобнови изпълнението на деветте стъпки. Освен това Грузия следва да отмени Закона за прозрачност на чуждестранното влияние, законодателния пакет относно „семеините ценности и защитата на малолетните и непълнолетните лица“ и да се въздържа от други дейности, подкопаващи принципите на правовата държава и основните права, които остават неразделна част от отношенията между ЕС и Грузия. Грузия следва също така да възобнови усилията си за постигане на равенство между половете. Степента на съответствие на Грузия с общата външна политика и политика на сигурност на ЕС остава ниска и макар че положи усилия, за да ограничи заобикалянето на санкциите през нейна територия, Грузия не се е присъединила към пакетите от санкции на ЕС срещу Русия и Беларус.

Освен това властите трябва да спрат разпространението на дезинформация, насочена срещу ценностите на ЕС, и вместо това да засилят действията за борба с дезинформацията и за справяне с враждебната политическа реторика. Властите трябва да гарантират, че атаките срещу медии, опозиционни партии и активисти от гражданското общество се разследват надлежно начин и че е гарантирана благоприятна среда за тяхната работа. Трябва да се предприемат всеобхватни и съдържателни стъпки в реформата в областта на принципите на правовата държава, борбата с корупцията на високо равнище и премахването на олигархичните влияния, като се даде възможност за достатъчен публичен и парламентарен контрол върху работата на правоприлагащите органи и се гарантира независимостта на публичните институции.

ЕС остава ангажиран с по-нататъшното задълбочаване на партньорството с Грузия в съответствие със стремежа на по-голямата част от грузинското население. Ако Грузия не обърне настоящия курс на действие, който застрашава пътя ѝ към ЕС, и не демонстрира осезаеми усилия за преодоляване на нерешените проблеми и предприемане на действия по ключови реформи, Комисията няма да е в състояние да разгледа възможността за отправяне на препоръка за започване на преговори с Грузия.

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

- 1. Показатели на трети страни относно състоянието на демокрацията, доброто управление и принципите на правовата държава в държавите кандидатки и потенциални кандидатки**
- 2. Статистически данни**